

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

VÝUKA NEFORMÁLNÍ KOMUNIKACE PRO STUDENTY ERASMU

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 7504R269 – Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
7507R036 – Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Autor práce: **Tereza Sitárová**
Vedoucí práce: Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Science, Humanities
and Education

TEACHING OF INFORMAL COMMUNICATION FOR STUDENTS OF ERASMUS

Bachelor thesis

Study programme: B7507 – Specialization in Pedagogy
Study branches: 7504R269 – Czech Language for Education
7507R036 – English for Education

Author: **Tereza Sitárová**
Supervisor: Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.

Tento list nahradte
originálem zadání.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala paní Mgr. Svatavě Škodové, Ph.D. za její odborné vedení, ochotu, velmi vstřícný přístup a cenné rady a připomínky, které mi pomohly při vypracovávání bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat panu Davidovi Polcarovi za výpomoc s grafickým zpracováním výukových listů a ESN Liberec za pomoc s realizací výuky češtiny pro Erasmus studenty.

Velké poděkování patří mé rodině, a to za jejich podporu, trpělivost a povzbuzování po celou dobu mého studia.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na vytvoření vhodných výukových materiálů pro výuku češtiny jako cizího jazyka, ve kterých je aplikován koncept neformální komunikace určený pro studenty Erasmu, kteří absolvují tento program na Technické univerzitě v Liberci. V teoretické části představuji studijní program Erasmus, dále zmiňuji specifika zúčastněných studentů a pomocí dotazníků hodnotím cíle, kterých by tito zahraniční studenti chtěli ve výuce češtiny dosáhnout. Stěžejní částí je třetí kapitola, která zdůvodňuje výběr neformální komunikace. Dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky vymezuji komunikační situace na úrovni A1, které využívám při tvorbě výukových materiálů. Na závěr teoretické části jsou uvedeny přehledné tabulky, které obsahují konstituenty objevující se v jednotlivých výukových listech.

Praktická část popisuje pět vybraných výukových listů, které byly použity při výuce studentů Erasmu v letním semestru 2014. Každý list je k práci přiložen a důkladně rozebrán. Pro lepší představivost práce s tímto materiálem nechybí ani metodická část pro učitele.

Klíčová slova

Erasmus, čeština jako cizí jazyk, neformální komunikace, jazyková úroveň A1, výukové listy

Annotation

The thesis is focused on the creation of appropriate teaching sheets for teaching Czech as a foreign language in which the concept of informal communication for Erasmus students at the Technical University of Liberec is used. The theoretical part introduces Erasmus program itself as well as the specifics of the participated students. The attached questionnaires evaluate the aims that the students of Erasmus want to achieve. The third area of the thesis can be understood as the main chapter, which justifies the choice of informal communication for students of Erasmus. According to the Common Reference Framework for Languages the level A1 is used when creating instructional sheets for this target group. At the end of the theoretical section, there are tables that contain constituents occurring in individual teaching sheets.

The practical area describes five selected teaching sheets that were used during Czech course for students of Erasmus in the summer semester in 2014. Each sheet can be found in the final thesis and is thoroughly dismantled. There is also a metodological section for teachers.

Key words

Erasmus, Czech as a foreign language, informal communication approach, language level A1, teaching sheets

Obsah

Seznam obrázků.....	9
Seznam tabulek.....	9
Seznam použitých zkratk a symbolů.....	10
Úvod	11
1 Program Erasmus	13
1.1 Představení programu Erasmus	13
1.2 Specifika studenta programu Erasmus	13
1.3 ESN – studentská dobrovolnická organizace při TUL	14
2 Výuka češtiny jako cizího jazyka pro studenty Erasmu.....	15
2.1 Dotazník – čeština jako cizí jazyk pro studenty Erasmu.....	15
2.2 Dotazník - švédština jako cizí jazyk pro studenty Erasmu.....	18
2.3 Porovnání dotazníků.....	20
3 Zdůvodnění výběru neformální komunikace pro výuku češtiny jako cizího jazyka pro studenty Erasmu	22
3.1 Komunikační metoda	22
3.2 Socio-kulturní norma.....	25
3.3 Vliv interkulturních rozdílů na edukační klima ve skupině	26
3.4 Neformální komunikace	27
4 Vymezení komunikačních situací neformálního charakteru	29
4.1 Společný evropský referenční rámec	30
4.2 Popis úrovně A1 dle SERR	30
4.3 Vymezení komunikačních situací dle úrovně A1.....	31
4.4 Vymezení komunikačních situací s neformálním charakterem pro účely studentů Erasmu.....	32
5 Přehled a popis jednotlivých komunikačních situací obsažených ve výukových listech.....	33
6 Výukové listy pro studenty programu Erasmus	40

6.1	Výukové listy 1: Jsem Bára, a ty?	42
6.1.1	Metodický postup VL 1	47
6.2	Výukové listy 2: Škola a šprtání.....	54
6.2.1	Metodický postup VL 2.....	59
6.3	Výukové listy 3: Mám hlad a žízeň!	64
6.3.1	Metodický postup VL 3.....	72
6.4	Výukové listy 4: Kudy na Fügnerku?.....	76
6.4.1	Metodický postup VL 4.....	82
6.5	Výukové listy 5: Je mi nějak špatně	87
6.5.1	Metodický postup VL 5.....	91
	Závěr	93
	Seznam použitých zdrojů.....	94
	Seznam příloh	96

Seznam obrázků

Obrázek 1: Zdůvodnění výběru studia češtiny na Erasmu	16
Obrázek 2: Česká gramatika a studium češtiny	17
Obrázek 3: Konverzační témata ve studiu češtiny	17
Obrázek 4: Aktivní užívání češtiny jako cizího jazyka	18
Obrázek 5: Zdůvodnění výběru studia švédštiny na Erasmu.....	19
Obrázek 6: Švédská gramatika a studium švédštiny	19
Obrázek 7: Konverzační témata ve studiu švédštiny	20
Obrázek 8: Aktivní užívání švédštiny jako cizího jazyka.....	20
Obrázek 9: Abeceda.....	62
Obrázek 10: Ilustrace mapy	82

Seznam tabulek

Tabulka 1: Konstituenty kom. situace VL 1: <i>Jsem Bára, a ty</i>	35
Tabulka 2: Konstituenty kom. situace VL 2: <i>Škola a šprtání</i>	36
Tabulka 3: Konstituenty kom. situace VL: <i>Mám hlad a žízeň</i>	37
Tabulka 4: Konstituenty kom. situace VL 4: <i>Kudy na Fügnerku</i>	38
Tabulka 5: Konstituenty kom. situace VL 5: <i>Je mi nějak špatně</i>	39
Tabulka 6: Podklad pro hru „Find someone who“ se základními frázemi	49
Tabulka 7: Podklad pro hru "Find someone who" s „hospodskými“ frázemi	75
Tabulka 8: Podklad pro hru "Find someone who" s dopravními prostředky.....	85

Seznam použitých zkratek a symbolů

ESN Erasmus Student Network

FP Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

LS letní semestr

SERR Společný evropský referenční rámec

TUL Technická univerzita v Liberci

VL výukové listy

Úvod

„Praxe je nejlepší učitelka.“

Marcus Tullius Cicero

Do České republiky díky studijnímu programu Erasmus každoročně míří stovky studentů. Mimo povinné předměty, které studující v rámci tohoto programu navštěvují, jim jsou nabízeny také kurzy češtiny. Jelikož se studenti chtějí učit jazyk země, do níž vycestovali, výuka Českého jazyka je na Univerzitách poměrně častá, i když je mnohdy vedena tamními vysokoškoláky. Dle dotazníků v kapitole 2.1 je zřejmé, že se studenti chtějí naučit ty nejzákladnější fráze pro navázání počátečních konverzací či porozumění rodilých mluvčích. Většina z nich s výukou dále pokračovat nechce a je tedy zbytečné zatěžovat je složitostí české gramatiky a slovní zásobou, kterou během svého pobytu nemají možnost reálně použít. Jelikož je doba zmíněného programu přesně vymezena, a to v průběhu na 4, 5 měsíce, je potřeba vytvořit vhodný výukový materiál, který by této cílové skupině vyhovoval.

Osobní zkušenosti s učením se jazyku země, ve které jsem strávila svůj studijní pobyt Erasmus, studium angličtiny v kombinaci s Českým jazykem, prostudování odborné literatury a dlouhodobé působení v dobrovolnické organizaci pro Erasmus studenty (Erasmus Student Network, dále ESN Liberec) v pozici lektora češtiny pro Erasmus studenty, mě vedly k vytvoření bakalářské práce, ve které představuji výukové listy, které jsou přizpůsobeny studentům Erasmu studujícím na Technické univerzitě v Liberci (dále jen TUL).

V teoretické části představuji program Erasmus a specifika studentů, kteří se na tento studijní pobyt vydají. Jelikož je výuka realizována nejčastěji prostřednictvím neziskové organizace ESN, zmíním se také o ní. Pro lepší zhodnocení cílů, kterých tato cílová skupina chce dosáhnout, jsem zhotovila dotazníky, ze kterých jsem vytvořila grafy, které popíšu a porovnáám. Jelikož jsou listy zaměřené na výuku neformální komunikace, je této problematice věnována samostatná kapitola, kde popíšu důvody zvolení právě této metody. Jelikož při výuce pracuji se skupinou, která nese znaky interkulturních rozdílů, vytyčuji rozdíly, se kterými jsem se během výuky setkala. S tímto souvisí také určitá sociokulturní norma, která je v práci také rozebrána. Jelikož jsou zmínění studenti většinou začátečníci a s češtinou nikdy předtím do styku nepřišli, vymezila jsem jejich cílovou úroveň na úroveň A1 dle Společného evropského

referenčního rámce pro jazyky (dále jen SERR). Po důkladném prostudování dané úrovně jsem poté vytvořila komunikační situace, které vycházejí právě ze SERR a které používám ve výukových materiálech. Jednotlivé komunikační situace a jejich konstituenty jsou pro přehlednost popsány v tabulkách.

V praktické části své bakalářské práce představuji výukové listy pro Erasmus studenty. Každý list je ilustrován v podobě, s jakou s ním pracovali také studenti. Následuje metodická část pro učitele, která obsahuje popis práce, nápady na další aktivity, které lektor může při výuce použít, správná řešení, časovou náročnost a cíle, kterých by studenti měli po probrání výukového listu dosáhnout. Ve své práci jsem se inspirovala komunikačními situacemi, ve kterých se zmínění studenti Erasmu budou vyskytovat nejčastěji. Jsou to témata seznámení, školy, jídla a pití, cestování a nemoci. Všechny komunikační situace jsou zasazeny do prostředí Liberce, konkrétně okolí studentských kolejí a TUL. Slovní zásoba, která je užitá ve výukových listech může být zahraničním studentům nápomocna během pobytu. V praxi poté studenti mají možnost procvičovat naučené fráze a slovíčka. Jelikož studenti přijdou do styku nejvíce se spolužáky, kteří převážně používají obecnou či hovorovou češtinu, celý koncept je založen na neformální komunikaci, kterou mohou využít v reálných situacích.

Záměrem práce je vytvoření takových výukových listů, které budou využitelné při vyučování češtiny pro studenty Erasmu na TUL.

1 Program Erasmus

V kapitole 1 představím program Erasmus, jeden z klíčových studijních programů v zahraničí. Následuje popis studentů, kteří se tohoto programu účastní a studují na jedné z mnoha zahraničních univerzit. V poslední části této kapitoly zmiňuji program Erasmus na Technické univerzitě v Liberci.

1.1 Představení programu Erasmus

Erasmus je jedním z klíčových studijních programů v zahraničí. Umožňuje studentům vyjet až na rok do jiné země a studovat zdarma na tamní univerzitě. Navíc student obdrží grant, který mu pomáhá s náklady. Studenti mají možnost poznat, jaké to je být na univerzitě v cizí zemi, zažijí naprosto jiný vzdělávací systém a rozšíří si znalosti cizího jazyka. Poznají nové přátele, naváží nové kontakty a osvojí si mentalitu a kulturu, která se zcela jistě liší od lidí, na které jsou zvyklí. Erasmus studenti mají dále možnost cestování za výhodných podmínek.

Každý rok na tento program vyjíždí skoro čtvrt milionu studentů. Erasmus program nabízí i zahraniční stáže a jiné pracovní příležitosti. „ERASMUS is the most successful student exchange programme in the world. Each year, more than 230 000 students study abroad thanks to the Erasmus programme. It also offers the opportunity for student placements in enterprises, university staff teaching and training, and it funds co-operation projects between higher education institutions across Europe.“¹

1.2 Specifika studenta programu Erasmus

Uchazeči o tento program musí být studenti bakalářského nebo magisterského programu na vysoké škole. Před přijetím na mobilitu musí splnit daná kritéria, která jsou na každé škole odlišná – většinou se jedná o jazykový test a motivační dopis. Na zahraniční univerzitě poté stráví jeden až dva semestry. Po příjezdu zpět na domácí univerzitu musí prokázat získané znalosti předložením předem určeného počtu kreditů. Po ukončení mobility jsou studenti převážně velmi spokojeni. „S jistotou mohu říci,

¹ *European Commission – Education & training: The ERASMUS Programme – studying in Europe and more* [online]. [vid 23. 7. 2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/erasmus_en.htm.

že jsem prožila jedno z nejbáječnějších období v mém životě. Jsem si jistá, že zkušenosti a zážitky mě budou těšit, hrát a provázet po celý život.“²

Technická univerzita v Liberci nabízí tento program již řadu let. Studenti mají možnost širokého výběru ze zemí Evropské unie, nejvíce z nich preferuje jako cílovou zemi Německo a Francii.³

Co se týče přijíždějících studentů na TUL, nejvíce jich pochází z Turecka.⁴ Jelikož jsou začátky v cizí zemi náročné, každá z univerzit disponuje neziskovou organizací, která se o studenty v průběhu jejich pobytu stará.

1.3 ESN – studentská dobrovolnická organizace při TUL

Studentská dobrovolnická organizace ESN (Erasmus Student Network) v Liberci byla založena na pomoc studentům, kteří se vydali na studijní program Erasmus do Liberce na Technickou univerzitu. Čeští studenti pro ně připravují nejrůznější aktivity (výlety, společné akce) a mimo jiné jim zajišťují také výuku češtiny. Všechny aktivity jsou pro studenty Erasmu zdarma a ani práce domácích studentů není finančně ohodnocena.

² *Erasmus blog: Tereza Sitárová – Heja Sverige!* [online]. [vid 14. 5. 2013]. Dostupné z: <http://erasmus.fp.tul.cz/blog/item/heja-sverige>.

³ *LPP – Erasmus: Presentace – Studijní pobyty* [online]. [vid 15. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.tul.cz/studenti/erasmus/>.

⁴ Přijíždějící studenti na TUL v letech 2009–2013

2 Výuka češtiny jako cizího jazyka pro studenty Erasmusu

Výuka češtiny probíhá jednou či dvakrát týdně v prostorách studentských kolejí. Na rozdíl od běžných kurzů češtiny pro cizince se výuka pro tuto cílenou skupinu vyznačuje tím, že využívá jen ta témata, která studenti využijí při svém krátkodobém pobytu v Čechách. Lektori jsou z řad studentů FP TUL⁵, nejčastěji z Katedry českého jazyka a literatury. Předpokládáme, že příjíždějící studenti doposud neměli s češtinou žádné zkušenosti, a proto k nim přistupujeme jako k začátečníkům. Dle informací ze studijního portálu Technické univerzity pocházejí studenti, kteří vyjíždí na tento pobyt, nejvíce z Turecka. Čeština je pro ně velmi odlišná a zároveň i náročná ve srovnání s jejich mateřským jazykem. Stejný problém mají i ostatní, jelikož jen málo z nich pochází z některé ze slovanských zemí. Jaké úrovně nebo cíle chtějí studenti dosáhnout? S jistotou lze říci, že se naučit za co nejkratší dobu a s co nejmenším úsilím alespoň ty nejzákladnější fráze a slovíčka.

Erasmus program je vymezen v průměru na 4, 5 měsíce. Z tohoto důvodu není možné za tak krátkou dobu probrat všechna konverzační témata, která jsou vhodná pro výuku češtiny. Je velmi užitečné vybrat právě ta témata a situace, ve kterých se studenti budou vyskytovat nejčastěji.

Pro zjištění názorů na výuku jazyka země, ve které je uskutečňován pobyt studenta Erasmusu, jsem realizovala dotazníkové šetření, a to jak u zahraničních studentů studujících v Liberci na TUL, tak i u studentů, kteří absolvovali svůj studijní pobyt ve Švédsku (stejně jako autor). Jak vyplývá ze zpracovaných dotazníků v kapitolách 2.1 a 2.2, studenti se v rámci výuky cizího jazyka na Erasmus programu nechtějí naučit všechna gramatická pravidla a časovat všechna slovesa. Chtějí mluvit, poznávat nápisy na ulici a rozumět alespoň základním frázím, se kterými se během svého pobytu setkají.

2.1 Dotazník – čeština jako cizí jazyk pro studenty Erasmusu

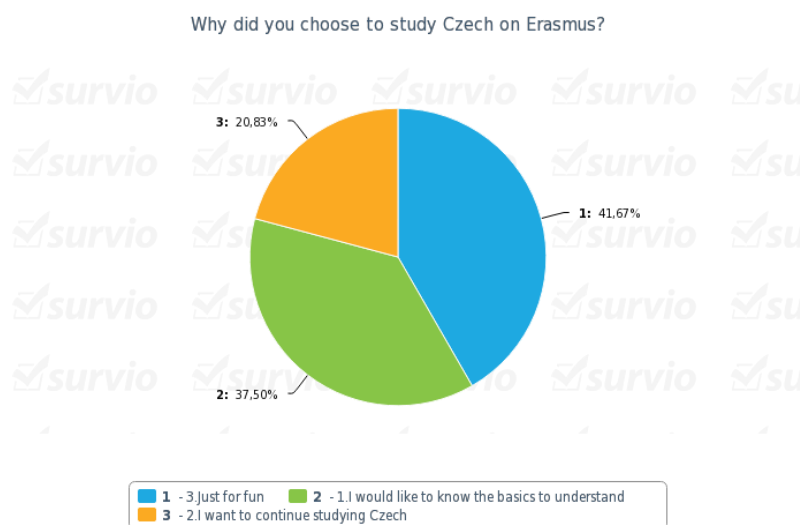
Dotazníkového šetření se zúčastnilo 22 studentů z 29 dotazovaných (75, 86 %), kteří absolvovali nebo absolvují na TUL program Erasmus a zároveň se učí češtinu jako cizí jazyk. Čeština probíhala v rámci organizace ESN vždy jedenkrát týdně a lektorkou byla rodilá mluvčí. Dotazník byl vytvořen po skončení tohoto kurzu

⁵ Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci

jako možná zpětná vazba. Studenti odpovídali pouze na čtyři otázky a vybírali z možností.

Na první otázku, a to, z jakého důvodu si vybrali studium češtiny, většina odpověděla, že si studium vybrala jen pro zábavu a že by chtěla znát alespoň základy pro porozumění rodilých mluvčích. Minimum studentů si češtinu vybralo proto, aby ve studiu pokračovali dál.

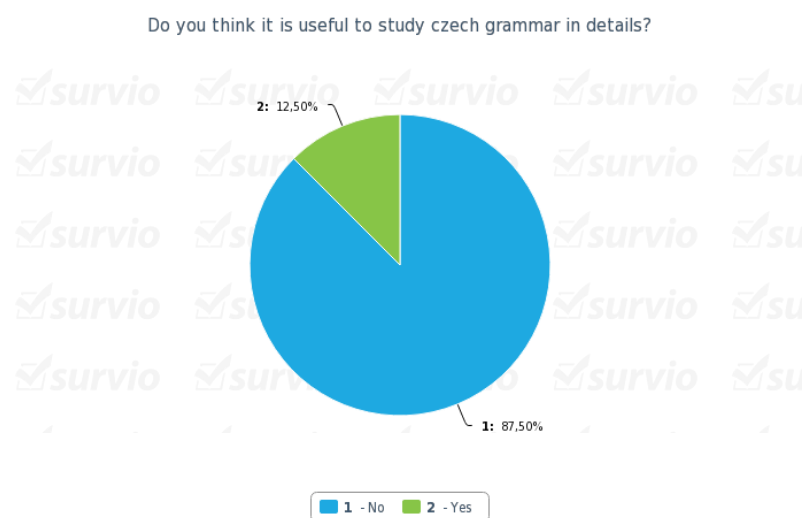
Obrázek 1: Zdůvodnění výběru studia češtiny na Erasmu

Zdroj: autor

Druhá otázka, jestli si studenti myslí, že je důležité detailně studovat českou gramatiku, dopadla podle očekávání. 87, 50 % dotázaných si myslí, že je to zbytečné.

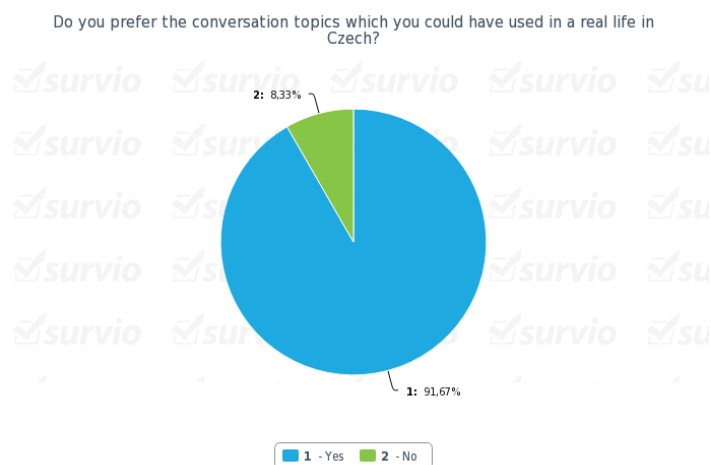
Obrázek 2: Česká gramatika a studium češtiny

Zdroj: autor

Předposlední otázka se zabývala výběrem témat, která se vyučovala. Většina dotázaných (91,61 %) by preferovala konverzační témata, která by mohla využít v reálných situacích, ve kterých se během pobytu vyskytla.

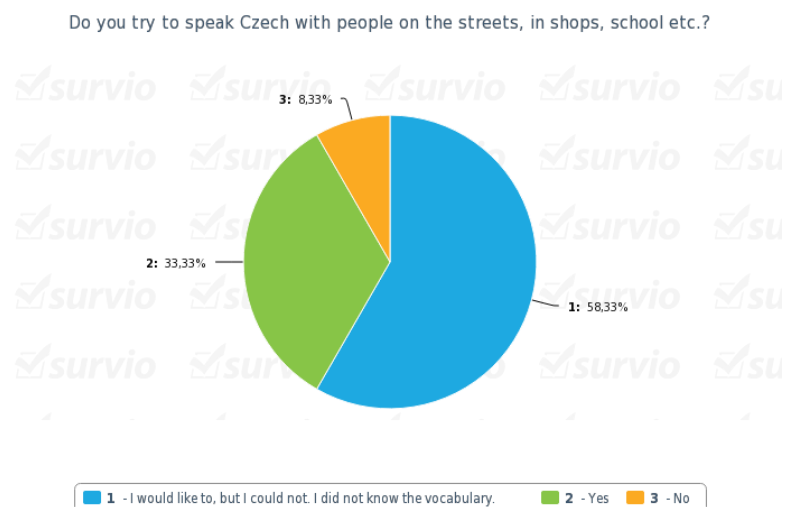
Obrázek 3: Konverzační témata ve studiu češtiny

Zdroj: autor

Ve čtvrté otázce jsem zjišťovala, zdali se studenti snažili navázat konverzaci s rodilými mluvčími. 58,33 % dotazovaných by rádo mluvilo, ale bohužel nebyli schopni konverzovat kvůli nedostatečné znalosti češtiny.

Obrázek 4: Aktivní užívání češtiny jako cizího jazyka

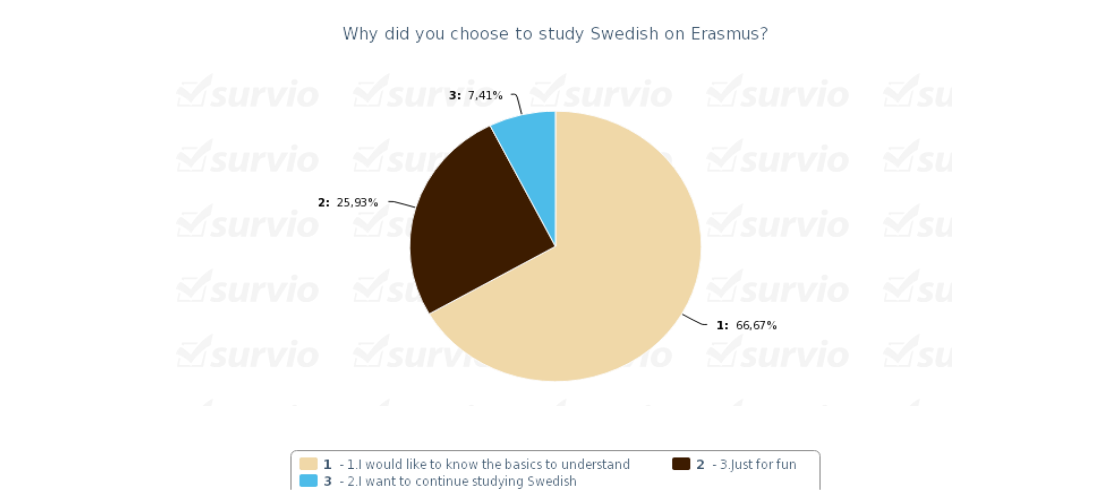
Zdroj: autor

2.2 Dotazník - švédština jako cizí jazyk pro studenty Erasmu

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 27 studentů z 59 dotazovaných (45, 76 %), kteří studovali na letním semestru 2013 na Vysoké škole Höskolan Kristianstad ve Švédsku. Všichni studenti se v té době účastnili studijního programu Erasmus a kromě povinných předmětů si zapsali též předmět Swedish for International Students neboli Švédštinu pro mezinárodní studenty. Tento intenzivní kurz trval 4 měsíce a byl zakončen kombinovanou zkouškou na úrovni A2. Lekce probíhaly vždy jednou týdně a lektorkou byla rodilá mluvčí. Dotazník byl vytvořen po skončení tohoto kurzu jako možná zpětná vazba, jelikož studenti nebyli příliš spokojeni s daným stylem výuky. Respondenti odpovídali pouze na čtyři otázky a vybírali z možností.

Na první otázku, z jakého důvodu si vybrali studium švédštiny, většina odpověděla, že by chtěla znát alespoň základy pro porozumění rodilých mluvčích. Minimum studentů si švédštinu vybralo proto, aby ve studiu pokračovali dál.

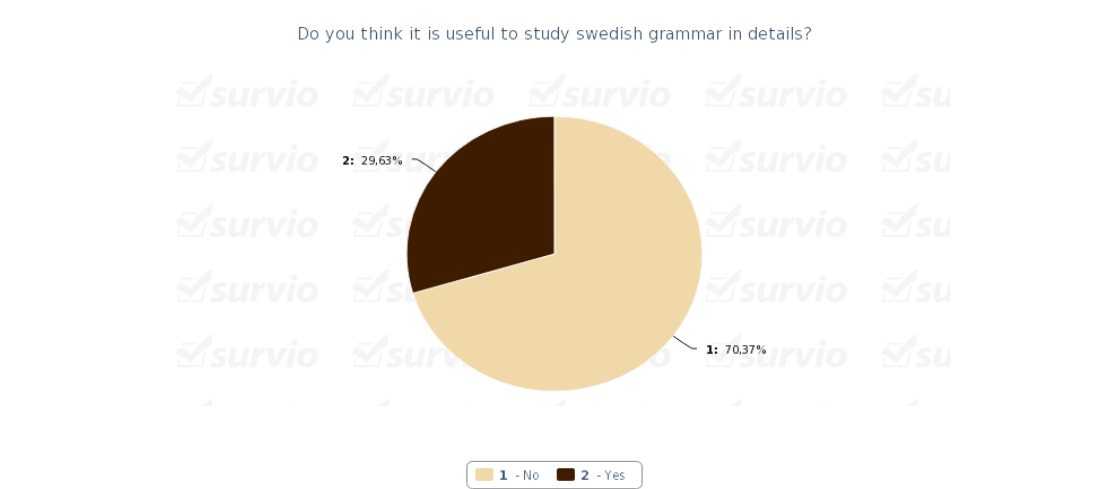
Obrázek 5: Zdůvodnění výběru studia švédštiny na Erasmu

Zdroj: autor

Druhá otázka, jestli si studenti myslí, že je důležité detailně studovat švédskou gramatiku, dopadla podle očekávání. 70, 73 % dotázaných si myslí, že je to zbytečné.

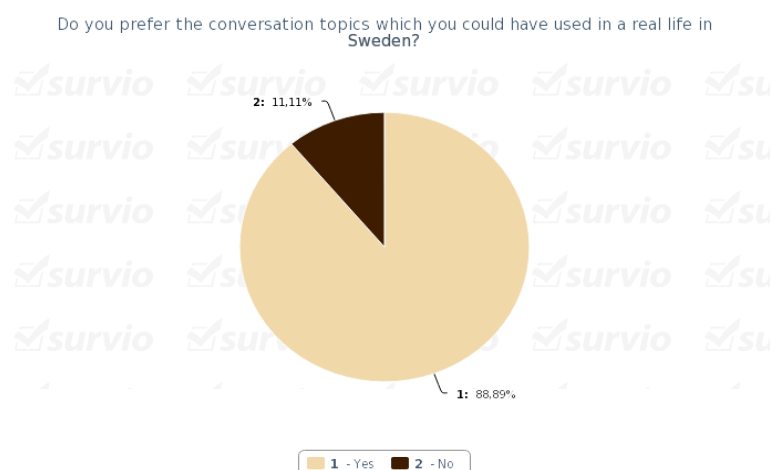
Obrázek 6: Švédská gramatika a studium švédštiny

Zdroj: autor

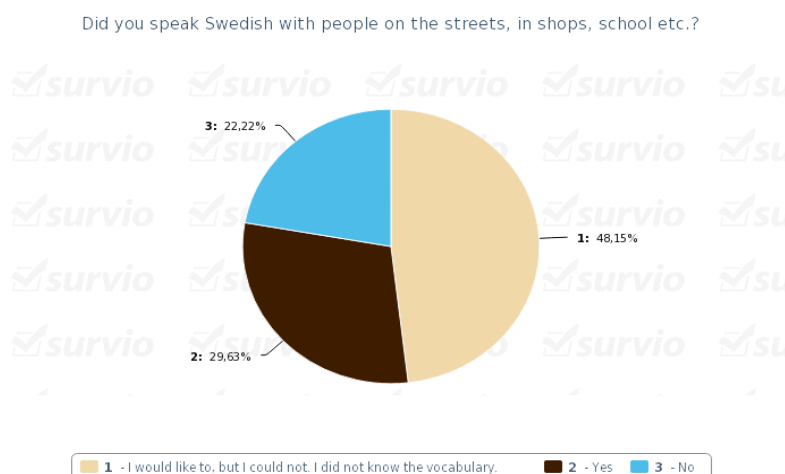
Předposlední otázka se zabývala výběrem témat, která se vyučovala. Většina dotázaných (88, 89 %) by preferovala konverzační témata, která by mohla využít v reálných situacích, ve kterých se během pobytu vyskytla.

Obrázek 7: Konverzační témata ve studiu švédštiny

Zdroj: autor

Obrázek 8: Aktivní užívání švédštiny jako cizího jazyka

Zdroj: autor

Ve čtvrté otázce jsem zjišťovala, zdali se studenti snažili navázat konverzaci s rodilými mluvčími. 48,15 % dotazovaných by rádo mluvilo, ale bohužel nebyli schopni konverzovat kvůli nedostatečné znalosti švédštiny.

2.3 Porovnání dotazníků

Z dotazníků jasně vyplývá, že při výuce cizího jazyka pro studenty Erasmu je kromě minima gramatiky a vhodného způsobu výuky velmi důležité dbát na správný výběr konverzačních témat, která by byli studenti schopni využít v reálném životě. Oba dotazníky se shodují. Jediný nesoulad byl v první otázce. Studenti, kteří jsou

na Erasmu v Čechách, se češtině učí spíše pro zábavu⁶, kdežto studenti studující švédštinu ve Švédsku by rádi věděli alespoň základy pro dorozumění.

⁶ Při zpětné vazbě po výuce češtiny v LS 2014 jsem dospěla k názoru, že studenti si z hodin češtiny nejvíce zapamatovali slova jako *kocovina*, *párty*, *holky*, *alkohol*, *zábava*, *cizinci* a *pivo*. Tato slova, společně s frázemi s nimi spojenými, si studenti osvojili v neformálních komunikačních situacích, které v rámci výuky probírali.

3 Zdůvodnění výběru neformální komunikace pro výuku češtiny jako cizího jazyka pro studenty Erasmu

V následující kapitole uvádím důvody volby neformální komunikace pro výuku češtiny jako cizího jazyka pro studenty Erasmu. Opírám se v ní o pojmy komunikační metoda (kapitola 3.1), socio-kulturní norma (kapitola 3.2), kde zmiňuji také vliv interkulturních rozdílů na klima skupiny a neformální komunikace (kapitola 3.4), kde se zabývám tématem obecné češtiny pro výuku češtiny jako cizího jazyka.

Vzhledem k šíři probíraného tématu není možné do práce zahrnout všechny oblasti dané problematiky, některé z nich jsou proto jen naznačeny a spojovány pouze s výukou studentů Erasmu.

3.1 Komunikační metoda

Metod, kterých se v minulosti užívalo k výuce cizích jazyků, je mnoho. Již kolem roku 1440 se začínaly objevovat velmi alternativní metody, jako například výuka bez učebnic a jiných učebních pomůcek (B. Ricci 1416–1469) nebo metoda M. V. Lodiho (1406–1458), ve které žáci působili v roli pozorovatelů a diváků bez zapojení do samotné výuky. V pozdějších letech se také začala šířit metoda učení se latině jako jazyku mateřskému, a to bez žádné znalosti gramatiky (S. Antoniani 1540–1603). N. Clément (1493–1542) poté prosazoval výuku jazyků pouze jejich užíváním, bez pravidel a pouček, ale přímou metodou a zároveň formou krátkých scének a improvizace.⁷

Komunikační (taktéž komunikativní) metoda⁸ je známá již od 70. let dvacátého století a dodnes je metodou nejrozšířenější. Předcházela ji metoda audioorální⁹, situační¹⁰ a metoda SGAV¹¹. V každé z těchto metod se však objevuje zásadní nedostatek nebo nedostatečný přínos pro studenty. Lingvista D. Hymes (1972) nejprve začal s koncepcí prosazující širší pojetí jazykové komunikace. Dle jeho slov není nutná znalost příslušného jazykového kódu, ale pravidel zvyklostí jeho společenského

⁷ HRDLIČKA, M. *Cizí jazyk Čeština*. Praha: ISV, 2002. ISBN 80-85866-98-6. S. 17.

⁸ V angličtině CLT – Communicative Language Teaching

⁹ Jazyk je zde chápán jako soubor návyků, užívají se strukturní tabulky a strukturní cvičení fixačního typu. Celá metoda je založena na drilu a opakování. Je kladen důraz na živý mluvený jazyk, ale neobjevuje se žádná kreativita a tvůrčí myšlení. Viz Hrdlička M., pozn. 7, s. 42.

¹⁰ Při situační metodě se používají substituční tabulky. Viz Hrdlička M., pozn. 7, s. 43.

¹¹ Tato metoda vychází z běžné mluvy a pozornost se ubírá k postojům mluvčího – na jeho gesta, mimiku, intonaci apod. Viz Hrdlička M., pozn. 7, s. 96.

užívání.¹² Dalším podnětem, díky kterému vznikla komunikační metoda, je projekt Rady Evropy, který vypracoval určitý základ, který by měl být splněn při učení se cizím jazykům. Začal s angličtinou¹³, poté s francouzštinou¹⁴ a v roce 2003 vyšel takovýto koncept také pro Český jazyk. Lingvistika se rozšiřuje o sociolingvistiku, psycholingvistiku, textovou lingvistiku a další disciplíny. Poté se komunikační metoda rozšiřuje dál, což je zásluhou i H. G. Widdowsona (1978). Widdowson si osvojuje dva pojmy, se kterými pracujeme dodnes. Jsou to pojmy úzus, (po)užití, a dále koherence a koherence.¹⁵ Widdowson zdůrazňoval, že není důležité jen správně mluvit, mnohem důležitější je vědět, kdy daný jev nebo frázi použít v souvislosti se správným zvolením komunikační situace. Dále pokládal za důležité umět spojovat výpovědi a naučit se pracovat s kontextem.

Komunikační metodu shrnuji jako metodu učení se cizímu jazyku, která staví do popředí rozvíjení všech hlavních řečových dovedností, a to ústní a písemné vyjadřování, ale také poslech a čtení. Dále je také důležité, aby učitel spolupracoval se studenty, zaujímal roli poradce, konzultanta a partnera pro komunikaci. V neposlední řadě je podstatná práce s autentickými nahrávkami nebo texty, které odpovídají dané komunikační situaci. Řečové dovednosti a jazykové funkce se dostávají do popředí a zároveň nastává oslabení langue. Podstatným prvkem při výuce komunikační metody je určité jednotící téma. V případě výuky češtiny pro studenty Erasmu jsou to vybrané komunikační situace, ve kterých se studenti budou vyskytovat nejčastěji. Dalším případným jednotícím tématem může být fakt, že všichni studenti jsou začátečníci a chceme, aby dosáhli úrovně A1.

S komunikační metodou souvisí i lexikální přístup popsáný M. Lewisem v knize *Lexical approach to Second Language Teaching* (Lewis, 1993). Studenti se učí jazyku vlastním pozorováním, experimentují a používají celé fráze. Nesoustředí se tak na jednotlivá gramatická pravidla, ale jsou schopni rozebrat a analyzovat celou frázi na jednotlivé části. Lewis ve své knize vyzdvihuje fakt, že není důležité znát všechna slova ve větě, ale zautomatizovat si celé fráze, a ty následně užívat např.: To nejde, za prvé atd. Zmíněný lexikální přístup nestojí ani tak na studentech, jako na samotném vyučujícím a jeho přístupu. S tímto konceptem se ve výukových listech zcela ztotožňuji.

¹² Hrdlička M., pozn. 7, s. 44.

¹³ Threshold Level

¹⁴ Un niveau-seuil

¹⁵ Hrdlička M., pozn. 7, s. 45.

Pro účely výuky češtiny jako cizího jazyka pro studenty Erasmu je důležité zmínit také tzv. Přirozenou metodu, která úzce souvisí s aplikovanou lingvistikou a T. Terellovou z Univerzity v Kalifornii. Tato metoda je příznačná tím, že se její žáci neučí jazyku, nýbrž si ho dle Terellové osvojují. Gramatický přístup k jazyku je odsunut. Metoda se zaměřuje na začátečníky, kteří se mají stát mírně pokročilými a budou se jazyku učit v cizím (autentickém) prostředí. Recepce je na prvním místě před produkcí a ústní komunikace se po určitém čase objevuje u studentů spontánně.¹⁶

Komunikační metoda, společně s metodou přirozenou, jsou hlavními metodami užitými pro výuku studentů Erasmu.

Jelikož výuka probíhá v multikulturní skupině, která čítá kolem patnácti studentů, je nutné zmínit také metodu komunitární, která je spjata s americkým psychologem Ch. A. Curranem. V rámci této metody studenti spolupracují, vytvářejí pozitivní klima třídy a pomáhají si. Učitel zde působí více jako poradce, jako někdo, na koho se studenti v případě nesnází mohou obrátit. V začátcích se skupina seznamuje, sděluje si informace (jméno, bydliště, věk, záliby atd.) a postupně se probírají jednotlivé komunikační situace, které jsou užitečné pro určitou skupinu¹⁷ (v našem případě pro studenty Erasmu).

Závěrem lze říci, že upínání se pouze k jedné vyučovací koncepci není užitečné ani přínosné. Důležité je umět kombinovat, být otevření novým metodám a zároveň potřebám studentů.

Přestože komunikační metoda je nejrozšířenější a u studentů nejoblíbenější, existují problémy, které tomuto konceptu musíme vytknout. V první řadě je to simplifikování systémové složky jazyka a spory o používání spisovné nebo obecné (hovorové češtiny) v rámci výuky (viz kapitola 3.4). Další nedostatek je zaznamenán u psané podoby komunikační metody. Dle M. Hrdličky jí není věnován dostatek času a často se na ni zcela zapomíná. Posledním problémem je nedostatek učebnic pro cizince, které se zabývají přímo komunikační metodou, nebo ji alespoň ve svých cvičeních zmiňují. Učitelé se nemají o co opřít a často tak nevědí, jak tento postup správně vyučovat. Nedostatečná definovatelnost (za komunikační metodu se může schovávat vícero metod, například prvky metody gramaticko-překladové)

¹⁶ Hrdlička M., pozn. 7, s. 31.

¹⁷ Hrdlička M., pozn. 7, s. 37.

a nedostačující informovanost vede k nutnosti přesnějšího vymezení pojmu komunikační metoda. Neexistuje totiž podrobná příručka, jak například s komunikační metodou přesně pracovat. Mnozí učitelé se domnívají, že čeština je tak náročný jazyk, že je nemožné užívat pouze tento postup, a proto ho ve většině případech odmítají. Největší problematikou je v této oblasti gramatika. Stále není jasné, jak skrze tuto metodu správně a efektivně zařadit výuku gramatických pravidel češtiny.

3.2 Socio-kulturní norma

Při učení se cizím jazykům by se nemělo zapomínat na socio-kulturní normu daného jazyka. Každý pedagog by se měl hlavně ve smíšené třídě seznámit se základními kulturními rozdíly a stereotypy, aby se předcházelo nedorozumění a nepochopení způsobeném kulturními odlišnostmi. Tento fakt je velmi důležitý i při výuce studentů Erasmu, jelikož každý z nich pochází z jiné země, disponuje jinými zvyky a mnohdy se stane, že pochopení české mentality je pro ně velmi obtížné. Pedagog je proto v roli prostředníka mezi studentem a společenskými pravidly české společnosti. Nedostatečná znalost této problematiky může způsobit značné komunikační bariéry, které vedou k nedorozumění.

SERR¹⁸ vymezuje požadavky, které by měl pedagog učící studenta-cizince bezpodmínečně znát a ovládat je. Jedná se například o zvolení vhodné komunikační metody, znalost školského systému země, odkud student-cizinec přichází, schopnost zvládnout roli pedagoga v kolektivu multikulturní třídy a dále schopnost volit obtížnost úlohy. Všechny tyto předpoklady, schopnosti a dovednosti jsou velmi důležité, a to proto, aby se student-cizinec lépe přizpůsobil novému školnímu prostředí a odbourání jazykových i kulturních bariér pro něj bylo jednodušší¹⁹. Základní znalosti kontrastivní lingvistiky a jejich správné použití v multikulturní skupině jsou bezesporu také nezbytné.

Stejně jako M. Čechová a L. Zimová uvádějí ve svých Metodických listech k vyučování českému jazyku pro učitele žáků-imigrantů²⁰, i v případě studentů Erasmu je třeba dbát na správné začlenění do vyučovacího procesu. V tomto hraje velmi významnou roli mateřský jazyk cizince. Jak jsem již dříve zmínila, do Čech, konkrétně

¹⁸ Společný evropský referenční rámec

¹⁹ Viz SERR pro jazyky.

²⁰ Zvolili jsme výukové listy pro žáky v základních školách, protože jejich úroveň je často na úrovni A1 dle SERR, což je stejná úroveň, se kterou pracujeme v případě studentů Erasmu.

na TUL, přijíždějí studenti nejvíce z Turecka, Německa, Španělska, Polska a Slovenska. S češtinou budou mít větší problém Neslované, což je při výuce důležité zohlednit. Opíráme se o tzv. Index vzdáleností výchozího a cílového jazyka²¹, na jehož základě indexu lze cizince dělit do tří skupin, a to na Neslovany bez znalostí flektivního jazyka (v našem případě Turci, Španělé a Němci), na Neslovany komunikující flektivním jazykem a Slovany (Poláci a Slováci). S. Škodová a J. Šindelářová v Metodice práce s žáky-cizinci v základní škole uvádějí, že „typologická příbuznost vede bezesporu v počátečním stádiu k rychlejšímu pochopení jazykového systému, a to především jeho lexikální a morfo-syntaktické roviny a dále k budování jazykové kompetence jako základního předpokladu kompetence komunikační.“²² Z těchto důvodů lze Slovany již na začátku výuky orientovat na úroveň A2 (Slováky ještě výše) dle SERR.

3.3 Vliv interkulturních rozdílů na edukační klima ve skupině

Cílem této části je charakterizovat základní kulturní rozdíly, které mohou vzniknout ve smíšené třídě studentů. „Už od poloviny šedesátých let minulého století, s rozvojem sociolingvistiky jako samostatné disciplíny, se začalo více rozšiřovat povědomí o jazykové a kulturní rozmanitosti současného světa tím, že jazyková výuka se stále častěji kombinovala se studiem kultury dané společnosti.“²³ Je tedy zbytečné zpochybňovat důležitost tohoto tématu. Jelikož se setkáváme se smíšenou třídou při výuce této cílené skupiny nejčastěji, vybrala jsme ty nejběžnější rysy, které se u studentů Erasmu objevují.

Dle informací ze studijního portálu IS STAG vyplývá, že na Erasmus program na TUL v Liberci přijíždějí nejčastěji studenti ze Slovenska, Polska, Německa, Španělska a Turecka.

V letním semestru 2014 (dále jen LS 2014) vypadala třída učících se studentů češtinu následovně: 6 studentů z Turecka, 4 z Polska, 2 z Německa, 2 z Francie, 2 ze Španělska a 1 student z Ruska. Dohromady tedy lekce češtiny navštěvovalo 17 studentů.

²¹ Viz Hádková, 1997, 2000.

²² ŠINDELÁŘOVÁ J., ŠKODOVÁ S.: *Metodika práce s žáky-cizinci v základní škole*. Praha: MŠMT, 2012. S. 58.

²³ Viz Šindelářová J., Škodová S., pozn. 22, s. 38.

Následující kulturní rozdíly, které jsem zaznamenala během výuky, jsou velmi subjektivní a vycházejí z osobní zkušenosti z učení studentů ze zmiňovaných zemí.

Turečtí studenti: Studenti z Turecka jsou velmi milí, přívětiví a kamarádští. Ostatní spolužáky berou jako rodinu a k lektorovi se chovají velmi otevřeně a vstřícně. Pro nás, Čechy, může jejich přívětivost působit poněkud přehnaně. Turci jsou velmi vztahovační a lektor by si tedy měl dávat velký pozor na adresování příkladů právě na tyto konkrétní studenty. Zmíněné postřehy souvisejí s jejich jižanským temperamentem. Studenti z Turecka jsou velmi bystří a pracovití. Občas ale mají problém s docházkou.

Polští studenti: Studenti z Polska jsou velmi podobní těm domácím, Čechům. Bylo pozoruhodné učit Poláky češtině, jelikož oba jazyky si jsou velmi podobné. Všichni polští studenti spolupracovali a byli velmi aktivní. Překvapila mě u nich vysoká znalost českých písní, české politiky, kultury a aktuálního dění.

Němečtí studenti: Studenti z Německa jsou aktivní a organizovaní, vždy chodí včas a nezameškají jedinou hodinu češtiny.

Francouzští studenti: Studenti z Francie měli o češtinu největší zájem i přes to, že pro ně učení bylo velmi namáhavé a složité. Byli velmi pracovití a poctiví.

Španělští studenti: Čeština byla pro studenty ze Španělska zábavou. Nejvíce je zajímaly fráze, které se pojily se seznamováním a alkoholem.

Student z Ruska: Ruský student byl velmi aktivní a ptal se na každý detail, který souvisel s výukou češtiny.

3.4 Neformální komunikace

V následující kapitole mluvím o neformální komunikaci, která je použita ve výukových listech pro studenty Erasmu. V první části uvádím, co je myšleno pojmem neformální komunikace a z jakého důvodu jsem ji pro výuku zvolila. Představuji také důvody výběru, které vedly k odsunutí spisovné češtiny a prosazení češtiny obecné a hovorové, kterou v práci nazývám neformální komunikací. V části druhé shrnuji názory lingvistů na neformální češtinu, které jsou uvedeny v náhodně vybraných mluvnicích, člancích a příručkách k češtině jako cizímu jazyku.

Neformální komunikací je myšlena taková komunikace, která nese znaky obecné a hovorové češtiny. Je to mluva, která se běžně používá a není vymezena pravidly jako čeština spisovná. Studenti se nejvíce dostávají do styku s komunikačními situacemi, kde se v převážné míře objevuje komunikace neformální, a proto není vhodné pro výuku volit formu spisovnou, kterou ve svém okolí uslyší jen zřídka.

Při zkoumání této problematiky jsem došla ke zjištění, že většina lingvistů prosazuje pro výuku češtiny jako cizího jazyka právě češtinu spisovnou. Jedním z nich je Milan Hrdlička, autor několika publikací o češtině jako cizím jazyce, který dospívá k závěru, že cizincům je třeba nejdříve podávat spisovný český jazyk a teprve v dalším stadiu je postupně seznamovat s nespisovnými variantami češtiny.²⁴ Dle jeho názoru je to z důvodu hybridního vyjadřování a míchání všech kódů dohromady. Nicméně to neznamená, že by obecná či hovorová čeština byla zatracována. I v současné době se stále vedou diskuse (například na webových stránkách Slova a slovesnosti a Českého jazyka a literatury) o spisovné češtině a její použitelnosti pro výuku češtiny jako cizího jazyka. Spisovná čeština je sice považována za ten jediný správný a korektní druh češtiny, ale mluva každodenního života je zcela odlišná. Nejenom v Čechách, ale také na Moravě převažuje nejenom ve všedních situacích, ale také v televizi či v rozhlasových stanicích, čeština obecná. Čeština pro cizince by toto měla brát na vědomí, aby nedocházelo k problémům diskomunikace, jak uvádí F. Čermák. Zdůrazňuje „bizarnost situace, nazíranou očima cizince, který se naučí česky z učebnice doma, ale běžnému hovoru na ulici či v hospodě u nás už nerozumí, protože v jeho učebnici to potřebné nebylo.“²⁵ O problém diskomunikace se opírá i známá historka amerického bohemisty Ch. Townsenda, který „po několika letech studia češtiny na univerzitě v USA nebyl ke svému úžasu schopen porozumět české průvodkyni v Praze, která mluvila obecnou češtinou.“²⁶ L. Holá ve svém článku o spisovné a obecné češtině uvádí její vlastní pozorování učebnic Češtiny pro cizince a výskyt obecné češtiny. Souhrnem lze říci, že se v některých učebnicích objevuje kombinace spisovné češtiny společně s obecněčeskými tvary (A. Bytl: Čeština pro cizince z roku 1970), v jiných je obecné češtině věnována samostatná kapitola (J. Porák: Učebnice češtiny

²⁴ HASIL, J. *Čeština jako cizí jazyk očima Milana Hrdličky. Naše řeč, volume 86 (2003), issue 5* [online]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=7750>.

²⁵ ČERMÁK, F. *Obecná a spisovná čeština: Poměr, funkce a metodologie*. In: R. Šrámek (ed.), *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2005. ISBN 80 – 210 – 1304 – 4. S. 3

²⁶ HOLÁ, L. *Spisovná vs. obecná čeština ve výuce češtiny jako cizího jazyka*. Czech Step by Step [online]. Dostupné z: http://www.czechstepbystep.cz/clanky/spisovna_sv_obecna.html.

na základě ruštiny z roku 1972). Holá dále zmiňuje, že v běžně používaných učebnicích, jako například *Mluvíme česky*, *Do You Want to Speak Czech* a *Vítáme vás*, se zmínky o obecné češtině neobjevují.²⁷ Dalším z autorů, kteří jsou k obecné či hovorové češtině pro výuku více nakloněni je V. Cvrček, který společně s kolektivem autorů sestavil tzv. *Mluvnici současné češtiny*. „Jejím cíle je popsat jazyk srozumitelnou formou tak, jak se projevuje v promluvách a textech, které nositelé jazyka produkují. Nesnaží se jazyk popisovat tak, jak by měl vypadat, ale jak skutečně vypadá.“²⁸ Velmi zajímavou úvahou je konstatování Holé, která by sice doporučovala učení se spisovné češtině již od začátečníků, ale dovede si představit také učebnici, ve které se objevuje pouze čeština obecná. Holá zdůrazňuje, že obecná čeština by se měla důsledně objevovat především v těch textech a posleších, které představují mluvenou podobu jazyka, tedy v rozhovorech založených na běžných komunikačních situacích. V rámci výuky studentů Erasmu se zabývám přesně touto ideou.

Závěrem cituji z knihy *Čeština cizí jazyk* od již zmíněného Hrdličky: “Při volbě mezi orientací na češtinu spisovnou a nespisovnou, tedy především obecnou, záleží na tom, proč se cizinec češtinu učí, jak dlouho se ji učí, jaký je jeho cíl a stupeň pokročilosti, jde-li mu např. o mluvené dorozumění v běžných situacích, bude tíhnout k vyjadřování uvolněnému, až nespisovnému. (...) Jde-li o zájmy a cíle diferencovanější, zejména odborné, přichází nepochybně v úvahu jako základní útvar čeština spisovná.”²⁹ Toto je důvodem zvolení neformální komunikace (obecné, hovorové češtiny) pro výuku studentů Erasmu.

4 Vymezení komunikačních situací neformálního charakteru³⁰

Následující kapitola představí jazykovou úroveň A1 dle SERR a zároveň nastíní výběr komunikačních situací s neformálním charakterem pro účely studentů Erasmu. Zmíněné komunikační situace slouží jako tematická osnova pro výukové listy češtiny jako cizího jazyka pro zmíněnou cílovou skupinu.

²⁷ Holá L., pozn. 26.

²⁸ CVRČEK, V. a kol. *Mluvnice současné češtiny I*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5. S. 13

²⁹ Viz Hrdlička, pozn. 7, s. 96.

³⁰ Paralelně k SERR – úroveň A1

4.1 Společný evropský referenční rámec

Pro rozřazení studentů dle jejich jazykových úrovní se využívá tzv. Společného evropského referenčního rámce, kde jsou popsány všechny jazykové úrovně od začátečníků (A1) po profesionální uživatele cizího jazyka (C2). „Společný evropský referenční rámec poskytuje obecný základ pro vypracovávání jazykových sylabů, směrnic pro vývoj kurikul, zkoušek, učebnic atd. v celé Evropě. V úplnosti popisuje, co se musí studenti naučit, aby užívali jazyka ke komunikaci, a jaké znalosti a dovednosti musí rozvíjet, aby byli schopni účinně jednat. Popis se rovněž týká kulturního kontextu, do něhož je jazyk zasazen. Rámec také definuje úrovně ovládání, které umožňují měřit pokrok studentů v každém stadiu učení se jazyku a také v průběhu celého života.“³¹ Jelikož studenti Erasmu většinou nikdy s češtinou do styku nepřišli, jediná přijatelná úroveň pro tuto cílovou skupinu je právě úroveň A1.

4.2 Popis úrovně A1 dle SERR

Jazyková úroveň A1, neboli „Breakthrough“, je nejnižší úrovní SERR. Student, který se snaží dosáhnout této úrovně, je schopný ovládat pouze základy daného jazyka. Komunikuje a reaguje pouze na známá témata. Je schopný představit sebe i ostatní a klade jednoduché otázky osobního rázu, na které umí i odpovídat. Předpokládá se, že partner, se kterým student komunikuje, mluví velmi zřetelně, jasně a pomalu. Mnohdy musí slova či celé věty opakovat. Student, který se snaží dosáhnout úrovně A1, také ovládá základní společenské situace, jako jsou pozdravy, poděkování nebo omlouvání. Měl by být také schopný napsat krátký text, například email. Při psaní jsou jeho věty krátké a izolované. Když mluví, využívá tzv. naučené výpovědi.³² Dále zapisuje čísla, data a osobní informace. Umí žádat o pomoc a říct, co potřebuje.³³ Po absolvování kurzu by měli být studenti Erasmu schopni všechny popsané dovednosti bez problémů ovládat.

Jelikož jde vůbec o prvotní kontakt s cizím jazykem, nepředpokládá se rozsáhlá znalost gramatických pravidel. Co se týče chybování, u zmiňované úrovně se považuje

³¹ MSMT: *Společný referenční rámec pro jazyky* [online]. [vid 30. 8. 2012]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarnodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>.

³² *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. 1. české vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0404-4. S 24, 26.

³³ *SERR pro jazyky*, pozn. 32, s. 128.

za chybu jen to, co vede k samotnému nedorozumění. Není tedy důležité, aby student uměl vyjmenovat všechny pády, ale aby byl schopný požádat o radu nebo potřebnou informaci.³⁴

U většiny studentů Erasmu je právě úroveň A1 konečná. Studenti s výukou češtiny již dále nepokračují a samotný jazyk využívají jen při jejich krátkodobém pobytu v Čechách. Dalším důležitým faktorem, který ovlivňuje zvládnutí cizího jazyka je jazyk mateřský. Snáze půjde výuka Slovanům nežli studentům, kteří pocházejí z neslovanských zemí. Je nutné podotknout také vliv vzdělání, všeobecných znalostí o světě, temperamentu, paměti, věku, schopnosti učit se a vnímat. Tyto všechny zmíněné dovednosti hrají velmi důležitou roli při učení se cizím jazykům.

4.3 Vymezení komunikačních situací dle úrovně A1

Společný evropský referenční rámec pro jazyky nespecifikuje blíže komunikační situace, které by se v rámci výuky cizích jazyků měly využívat. Specifikuje však blíže oblasti (osobní, veřejnou, pracovní, vzdělávací), místa (domov, veřejné prostory, kanceláře, školy), instituce (rodinu, úřady, firmy, školu) a osoby (rodiče, veřejnost, zaměstnavatele, učitele)³⁵. Dále jsou zmíněny předměty, události, úkony a texty.³⁶ Jednotlivá témata jsou poté rozlišena na: osobní údaje, dům a domov, okolí, každodenní život, volný čas a zábavu, cestování, mezilidské vztahy, péče o tělo a zdraví, vzdělání, nakupování, jídlo a nápoje, služby, různá místa, jazyk a počasí. Každé z těchto témat má i své podtéma.³⁷ Ovšem ne všechna témata jsou určena už pro úroveň A1.

Hádková zdůrazňuje důležitost správného určení cíle; proč se chce daný student vůbec češtinou zabývat. Důvody jsou zřejmé. Jiné cíle bude mít manažer zahraniční firmy, jiné dělník a jiné student, který přijel na omezený čas do Čech. V případě studentů Erasmu je cíl pevně určený. V publikaci se objevují situace, které vycházejí z předpokladu, že úroveň A1 je úrovní konečnou (stejně jako pro studenty Erasmu). Jsou zde vymezeny komunikační situace typu: styk s úřední osobou, návštěva zdravotnického zařízení, společenský styk, situace spojené s ubytováním, situace

³⁴ HÁDKOVÁ, M., LÍNEK, J., VLASÁKOVÁ, K. *Čeština jako cizí jazyk, úroveň A1*. Praha: TAURIS, 2005. S. 2.

³⁵ *SERR pro jazyky*, pozn. 32, s. 50.

³⁶ *SERR pro jazyky*, pozn. 32, s. 51.

³⁷ *SERR pro jazyky*, pozn. 32, s. 54.

spojené s veřejnou dopravou, hledáním cesty nebo telefonováním. Každá ze zmíněných komunikačních situací je ještě dále rozvinuta.³⁸

Výukové listy, které jsou popsány v kapitole 6, vycházejí z komunikačních situací obsažených v této publikaci. Témata komunikačních situací jsou ale přímo přizpůsobena potřebám studentů Erasmu.

4.4 Vymezení komunikačních situací s neformálním charakterem pro účely studentů Erasmu

Při popisování komunikačních situací s neformálním charakterem, které jsou obsažené ve výukových listech, bereme ohled na situace a místa, ve kterých se studenti budou vyskytovat nejčastěji. Celý koncept je zasazen do města Liberce a úzce spojen s Technickou univerzitou, kterou studenti při svém pobytu navštěvují. Učení se češtině jako cizímu jazyku bude pro studenty snazší, jelikož jednotlivá témata využijí rovnou v každodenním životě. Každá situace je detailně popsána a vysvětlena. Nechybí ani jisté sociální normy a seznam nejpoužívanějších slovíček a frází. Celé pracovní listy jsou doprovázeny dvěma kreslenými postavami – „Bárou a Pepou“. Studenti pak díky nim sledají učení zábavněji.

³⁸ HÁDKOVÁ M., pozn. 34, s. 2 – 4.

5 Přehled a popis jednotlivých komunikačních situací obsažených ve výukových listech

Struktura očekávaných výstupů, která se objevuje v každém z výukových listů, se opírá o Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Vymezujeme tři skupiny dovedností, které jsou studenti po probrání jednotlivých komunikačních situací schopni reálně používat.

Očekávané výstupy jsou stejně jako v RVP rozděleny na řečové dovednosti receptivní, produktivní a interaktivní. V každé kapitole uvádím také seznam nejdůležitějších slovíček.

Po probrání všech komunikačních situací jsou studenti schopni rozlišovat grafickou a mluvenou podobu slova, vyslovovat a číst foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby, rozumět jednoduchým pokynům a větám a adekvátně na ně reagovat, a také jsou schopni pochopit obsah a smysl jednoduché, pomalé a pečlivě vyslovované konverzace dvou osob s dostatkem času pro porozumění.³⁹

Výuka češtiny pro studenty Erasmu přímo odkazuje na komunikační situace, ve kterých se během pobytu budou vyskytovat nejčastěji. „Komunikační situace má rozhodující vliv na způsoby formulování výpovědí a na interpretaci jejich smyslu – obsahu a komunikační funkce.“⁴⁰ Studenti se díky přímému odkazování na komunikační situace naučí zasazovat své výpovědi do kontextu. Jsou schopni přesně identifikovat, jakým způsobem daná situace probíhá a co mohou očekávat. Při výuce postupujeme od témat jednoduchých (představení a seznámení) po náročnější (škola, jídlo, pití, cestování a nemoci).

Studenti jsou také vedeni k pochopení výpovědí, které jsou produkovány. Smysl každé věty je vyložen i v anglickém jazyce. Důležitost dané problematiky řeší M. Grepl s P. Karlíkem: „Pro úspěšnou komunikaci je nutné, aby adresát správně porozuměl produkováným výpovědím, neboli aby správně interpretoval jejich smysl. Ten se skládá z toho, co se říká, a z toho, proč se to říká. Je tedy nezbytné, aby adresát správně (jednoznačně) interpretoval obě uvedené smyslové složky výpovědi.“⁴¹ Grepl s Karlíkem dále zmiňují dva faktory, které jsou klíčové pro správné porozumění

³⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2007. S. 26.

⁴⁰ GREPL M., KARLÍK P. *Skladba češtiny*. Praha: Votobia, 1998. s. 382.

⁴¹ GREPL M., KARLÍK P., pozn. 40, s. 446.

celkového smyslu výpovědi, a to jazykovou kompetenci a znalost komunikační situace, ve které je určitá výpověď zakotvena.⁴² Oběma těmito faktory se v práci i při výuce důkladně zabývám.

Hlavními konstituenty komunikační situace jsou dle Grepla s Karlíkem účastníci, místo a doba. V našem případě jsou účastníky komunikační situace studenti Erasmu, kteří zaujímají roli jak původců projevu, tak i příjemců. Zmíněné základní konstituenty je důležité chápat ve vzájemném propojení a ve vzájemných vztazích.

V následujících tabulkách jsou pro přehlednost popsány konstituenty, které se objevují ve výukových listech pro potřeby studentů Erasmu.

⁴² GREPL M., KARLÍK P., pozn. 40, s. 447.

Tabulka 1: Konstituenty kom. situace VL⁴³ 1: *Jsem Bára, a ty*

Konstituenty komunikační situace	VL 1: <i>Jsem Bára, a ty?</i>	Vztahy mezi komunikanty
Účastníci	studenti Erasmu, kteří zaujímají roli jak původců projevu, tak i příjemců	<p>psychologická povaha: studenti absolvují stejný vzdělávací program Erasmus, s češtinou nikdy předtím nepřišli do styku, očekávají osvojení si základních frází a slovíček pro porozumění</p> <p>sociologická povaha: cílovou skupinou jsou studenti VŠ TUL v Liberci, nestudují stejné obory, jsou přáteli, všichni zmínění jsou ve stejné věkové kategorii (20–25 let)</p> <p>společná činnost: zájmová</p>
Místo a doba	Česká republika, Liberec, letní semestr 2014	
Cíl	sdělování informací o sobě	
Prostředí	<p>neoficiální prostředí mimo školu (doprava, koleje, volný čas)</p> <p>oficiální prostředí (ve škole, u lékaře)</p> <p>vysvětlení rozdílu mezi těmito dvěma prostředími</p>	
Médium	mluvený projev, minimum projevu psaného	
Přítomnost předmětů řeči	eliminujeme výrazy, které předměty identifikují, užíváme jich ve funkci predikátu pouze jmenného výrazu bez spony	
Kontext řečový	schopnost adekvátního vyjadřování se při představování	

Zdroj: autor

⁴³ VL – výukové listy

Tabulka 2: Konstituenty kom. situace VL 2: Škola a šprtání

Konstituenty komunikační situace	VL 2: Škola a šprtání	Vztahy mezi komunikanty
Účastníci	studenti Erasmu, kteří zaujímají roli jak původců projevu, tak i příjemců	<p>psychologická povaha: studenti absolvují stejný vzdělávací program Erasmus, s češtinou nikdy předtím nepřišli do styku, očekávají osvojení si základních frází a slovíček pro porozumění</p> <p>sociologická povaha: cílovou skupinou jsou studenti VŠ TUL v Liberci, nestudují stejné obory, jsou přáteli, všichni zmínění jsou ve stejné věkové kategorii (20–25 let)</p> <p>společná činnost: zájmová</p>
Místo a doba	Česká republika, Liberec, letní semestr 2014	
Cíl	sdělování informací o škole apod.	
Prostředí	oficiální prostředí při komunikaci s učiteli, neoficiální prostředí mezi spolužáky	
Médium	mluvený projev, minimum projevu psaného	
Přítomnost předmětů řeči	eliminujeme výrazy, které předměty identifikují, užíváme jich ve funkci predikátu pouze jmenného výrazu bez spony	
Kontext řečový	schopnost adekvátního vyjadřování se v prostředí školy	

Zdroj: autor

Tabulka 3: Konstituenty kom. situace VL: *Mám hlad a žízeň*

Konstituenty komunikační situace	VL 3: <i>Mám hlad a žízeň</i>	Vztahy mezi komunikanty
Účastníci	studenti Erasmu, kteří zauímají roli jak původců projevu, tak i příjemců	<p>psychologická povaha: studenti absolvují stejný vzdělávací program Erasmus, s češtinou nikdy předtím nepřišli do styku, očekávají osvojení si základních frází a slovíček pro porozumění</p> <p>sociologická povaha: cílovou skupinou jsou studenti VŠ TUL v Liberci, nestudují stejné obory, jsou přáteli, všichni zmínění jsou ve stejné věkové kategorii (20–25 let)</p> <p>společná činnost: zájmová</p>
Místo a doba	Česká republika, Liberec, letní semestr 2014	
Cíl	sdělování informací o jídle, pití, zábavě apod.	
Prostředí	neoficiální prostředí v restauraci či v zábavním podniku, mezi přáteli	
Médium	mluvený projev	
Přítomnost předmětů řeči	eliminujeme výrazy, které předměty identifikují, užíváme jich ve funkci predikátu pouze jmenného výrazu bez spony	
Kontext řečový	schopnost adekvátního vyjadřování se v prostředí školy	

Zdroj: autor

Tabulka 4: Konstituenty kom. situace VL 4: Kudy na Fügnerku

Konstituenty komunikační situace	VL 4: Kudy na Fügnerku	Vztahy mezi komunikanty
Účastníci	studenti Erasmu, kteří zaujímají roli jak původců projevu, tak i příjemců	<p>psychologická povaha: studenti absolvují stejný vzdělávací program Erasmus, s češtinou nikdy předtím nepřišli do styku, očekávají osvojení si základních frází a slovíček pro porozumění</p> <p>sociologická povaha: cílovou skupinou jsou studenti VŠ TUL v Liberci, nestudují stejné obory, jsou přáteli, všichni zmínění jsou ve stejné věkové kategorii (20–25 let)</p> <p>společná činnost: zájmová</p>
Místo a doba	Česká republika, Liberec, letní semestr 2014	
Cíl	sdělování informací o cestování, dopravě apod.	
Prostředí	neoficiální prostředí při cestování	
Médium	mluvený projev	
Přítomnost předmětů řeči	eliminujeme výrazy, které předměty identifikují, užíváme jich ve funkci predikátu pouze jmenného výrazu bez spony	
Kontext řečový	schopnost adekvátního vyjadřování se v prostředí školy	

Zdroj: autor

Tabulka 5: Konstituenty kom. situace VL 5: *Je mi nějak špatně*

<i>Konstituenty komunikační situace</i>	<i>VL 5: Je mi nějak špatně</i>	<i>Vztahy mezi komunikanty</i>
<i>Účastníci</i>	studenti Erasmu, kteří zaujmají roli jak původců projevu, tak i příjemců	psychologická povaha: studenti absolvují stejný vzdělávací program Erasmus, s češtinou nikdy předtím nepřišli do styku, očekávají osvojení si základních frází a slovíček pro porozumění sociologická povaha: cílovou skupinou jsou studenti VŠ TUL v Liberci, nestudují stejné obory, jsou přáteli, všichni zmínění jsou ve stejné věkové kategorii (20–25 let) společná činnost: zájmová
<i>Místo a doba</i>	Česká republika, Liberec, letní semestr 2014	
<i>Cíl</i>	sdělování informací o zdravotním stavu studenta apod.	
<i>Prostředí</i>	oficiální prostředí u lékaře či v nemocnici, neoficiální prostředí mezi přáteli	
<i>Médium</i>	mluvený projev	
<i>Přítomnost předmětů řeči</i>	eliminujeme výrazy, které předměty identifikují, užíváme jich ve funkci predikátu pouze jmenného výrazu bez spony	
<i>Kontext řečový</i>	schopnost adekvátního vyjadřování se v prostředí školy	

Zdroj: autor

6 Výukové listy pro studenty programu Erasmus

V následující části se zabývám sestavením výukových listů (dále jen VL) pro studenty Erasmu kurzů TUL (viz kapitola 2). Všechny VL jsou přizpůsobeny neformálním komunikačním potřebám studentů a jsou zasazeny do kontextu Liberce a TUL. Při tvorbě VL jsem se opírala o vlastní zkušenosti z výuky studentů Erasmu, kde jsem VL aktivně používala a pracovala s nimi.

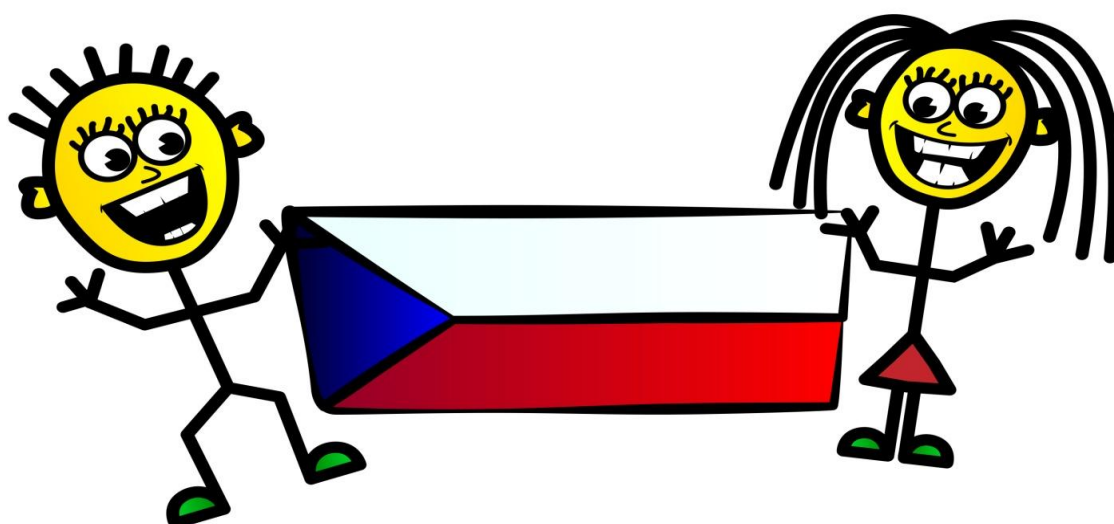
Cílem je vytvořit VL na úrovni A1 pro studenty Erasmu, kteří češtinu studují jako cizí jazyk a mají jasně vymezené cíle, kterých chtějí studiem dosáhnout (viz dotazníky v kapitolách 2.1 a 2.2). Studenti jsou na této úrovni schopni porozumět základním frázím každodenního studentského života. Ve VL pracuji s neformální češtinou a aktivně využívám komunikační metody.

Každý list je tematicky zaměřen (seznámení, škola atd.). Jednotlivá cvičení jsou orientovaná na rozvoj komunikační schopnosti studentů v neformálním prostředí. Cvičení obsahují také přehled slovíček a frází, které studenti využijí nejčastěji.

Při výuce je pro vysvětlení jednotlivých frází a slov používána kromě češtiny také angličtina.

Pro větší atraktivitu VL jsem zvolila dvě postavy, které studenty probíranou látkou provázejí: chlapce Pepu a dívku Báru.

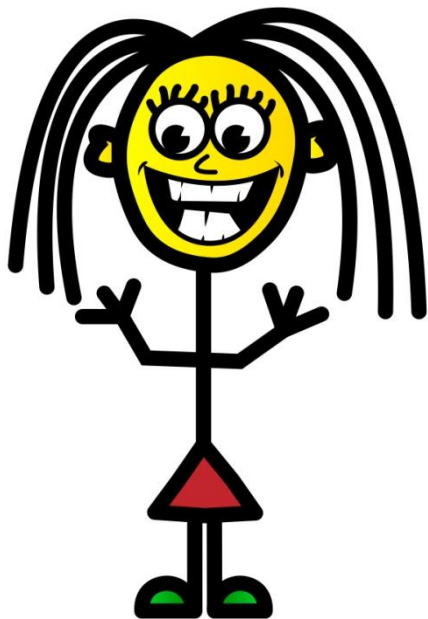
Vítejte na ERASMU v Čechách!

Výukové listy pro Erasmus studenty LS 2014

Zpracovala: Tereza Sitárová

6.1 Výukové listy 1: Jsem Bára, a ty?

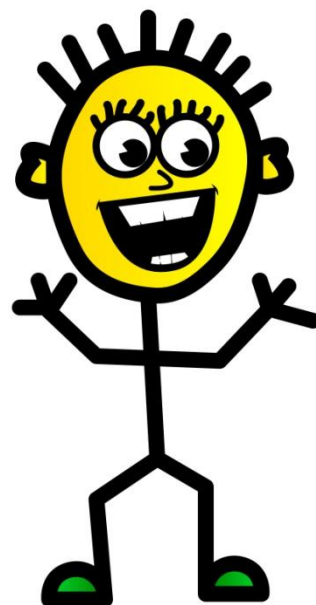
Ahoj! Já jsem Bára a jsem Češka.

Studuju angličtinu a baví mě to!

Těší mě!

Já jsem Pepa.

Studuju ekonomii a nebaví mě to.

Já jsem _____, a ty?

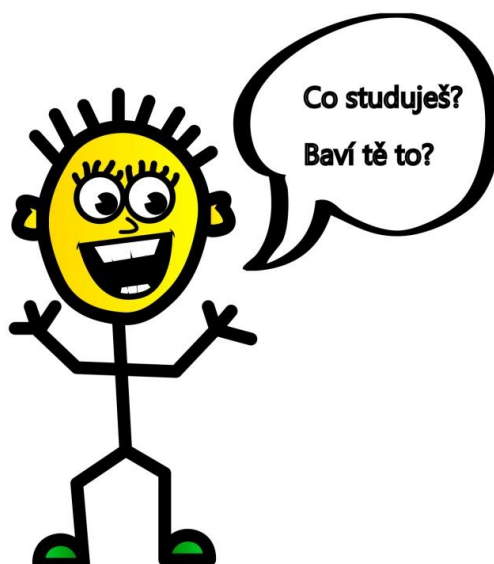
Jsem z _____, a ty?

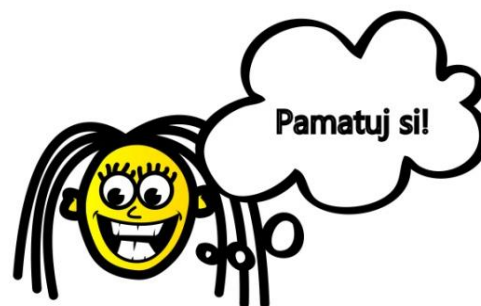
Je mi _____, a tobě?

Studuju _____, a ty?

- Jo, baví.

- Ne, nebaví.

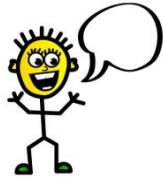
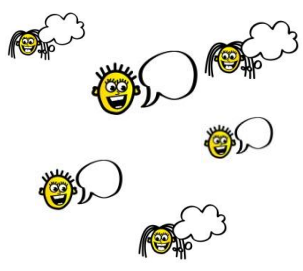

Česká republika	
Evropa	
země	
jazyk	
prezident	
hlavní město	
památky	
lidi	
počasí	
peníze	

kamarádi	
výlety	
párty	
zkušenosti	
zážitky	
pivo	
kocovina	
zábava	
cizinci	

			
Ahoj! Čau! Ahoj! Čau!		Dobrý den! Na shledanou!	
Jak se máš? Mám se dobře, a ty? Nic moc, a ty?		Jak se máte? Mám se dobře, a vy?	
Děkuju! Díky! Prosím! Nemáš zač!		Děkuji! Děkuji Vám! Prosím! Nemáte zač!	
Jo, jojo Ne		Ano Ne	
Nerozumím ti.		Nerozumím Vám.	
Můžeš mi to říct ještě jednou, prosím?		Můžete mi to říct ještě jednou, prosím?	
Co děláš?		Co děláte?	
Promiň.		Promiňte.	
Mluvíš česky?		Mluvíte česky?	
Mluvíš anglicky?		Mluvíte anglicky?	
Měj se hezky!		Mějte se hezky!	
Těší mě.		Těší mě.	

6.1.1 Metodický postup VL 1

Organizace řízení učební činnosti: skupinová, samostatná práce, práce ve dvojicích.

Organizace prostorová: společenská místnost na studentských kolejích.

Pomůcky: VL, tabule, fixy, mapa světa, obrázky, pracovní list *Find someone who*, desková hra, figurky.

Klíčová slova: čeština, Erasmus, pozdravy, seznámení.

Cílová skupina: studenti programu Erasmus v Liberci (20–25 let), úroveň A1.

Cíl: prvotní kontakt s češtinou jako cizím jazykem – schopnost pozdravit a začít konverzací.

Časová náročnost: cca 180 minut (3 lekce po 60 minutách).

Úkolem prvního cvičení je seznámení s Bárou. Lektor si vezme do ruky obrázek Báry a říká: *Ahoj, já jsem Bára*. Studenti slovo od slova opakuji. Lektor používá gesta a mává rukou na pozdrav: *Ahoj* a ostatní opakuji. Studenti ukazují na sebe a říkají: *Já jsem* a jeden po druhém se představují. Poté lektor opět ukáže na Báru a říká: *Ahoj, já jsem Bára a jsem Češka*. Pomůže ostatním s pojmenováním jejich národnosti, například: *Jsem Turek, jsem Němec, jsem Polák*. Studenti se jeden po druhém představují, například: *Ahoj! Já jsem Serkan a jsem Turek*. Druhou větu lektor opět nejdříve přečte a ostatní po něm opakuji: *Studuju angličtinu*. Jako v předchozí větě pomáhá studentům s jejich studijními obory. V části druhé je vysvětlena fráze *baví mě to / nebaví mě to*. Studenti se sami rozhodnou, kterou z nich použijí. Na konci tohoto cvičení jsou schopni říct například: *Ahoj! Já jsem Serkan a jsem Turek. Studuju tělocvik a baví mě to*.

Po představení první postavy se studenti seznámí také s Pepou. Stejně jako v předchozím cvičení opakuji po lektorovi: *Těší mě*. Po vysvětlení fráze se studenti zvednou, chodí po učebně a navazují prvotní konverzaci s ostatními: *Ahoj! Já jsem Serkan a jsem Turek. Studuju tělocvik a baví mě to*. Druhá osoba reaguje: *Těší mě, já jsem Julie a jsem z Německa. Studuju angličtinu a nebaví mě to*. Poté si potřásají navzájem rukama.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: představení dvou ústředních postav, seznamování studentů mezi sebou pomocí užití základních frází.

V následující části si studenti osvojují vybrané otázky a odpovědi. Lektor zřetelně přečte první otázku: *Jak se jmenuješ?* Ostatní po něm opakují a ve dvojicích procvičují následující: *Jak se jmenuješ? Já jsem Serkan, a ty?* Stejný postup aplikujeme i u dalších otázek: *Odkud jsi? Jsem z Turecka, a ty?* Lektor opět pomáhá s pojmenováním zemí, ze kterých studenti přicházejí. Jako pomůcka nám slouží mapa světa. Studenti postupně ve dvojicích chodí k mapě a ukazují, odkud přicházejí. Rozhovor vypadá následovně:

A: *Ahoj! Jak se jmenuješ?*

B: *Já jsem Serkan, a ty?*

A: *Já jsem Julie. Těší mě.*

B: *Odkud jsi?*

A: *Jsem z Německa, a ty?* (Julie ukazuje na mapě Německo)

B: *Jsem z Turecka. Co studuješ?*

A: *Studuju angličtinu, a ty?*

B: *Studuju tělocvik. Baví tě to?*

A: *Ne, nebaví. Baví tě tělocvik?*

B: *Jo, baví mě to.*

Ostatní studenti si zapisují, například: *Julie je z Německa, Serkan je z Turecka.*

V této části se studenti ještě neseznamují s jednotlivými čísly, jen jsou schopni vyslovit svůj věk. Ve dvojicích procvičují: *Kolik ti je? Je mi 25, a tobě?*

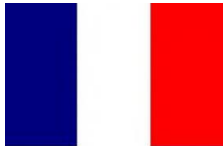

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: procvičení vybraných otázek, odpovědí a rozhovorů.

Poté, co si studenti své odpovědi zaznamenají do svých VL, postaví se do prostoru místnosti a hrají hru „Find someone who...“, neboli „Najdi někoho, kdo...“.

Cílem této hry je osvojení doposud naučených frází a zároveň seznámení se s ostatními. Studenti se ptají otázkami: *Kolik ti je? Odkud jsi? Co studuješ? Baví tě to?* Pokud jim jejich spolužák odpoví odpovědí, která se vyskytuje v Tabulce 6, mohou si příslušné políčko škrtnout.

Tabulka 6: Podklad pro hru „Find someone who“ se základními frázemi

Je mi 25	 Jsem z Ruska	Je mi 22
Jsem z Turecka 	Je mi 24	Jsem z Francie
Studuju mechatroniku	 Jsem z Německa	Studuju tělocvik
Je mi 21	Studuju angličtinu	Je mi 23
Baví mě to 	 Studuju textilku	Nebaví mě to

Tabulka 6 (zdroj: autor) je připravena dopředu a obsahuje odpovědi, které jsou přizpůsobeny studentům Erasmu, kteří výuku absolvovali v LS 2014.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: studenti procvičují naučené fráze v praxi a formou hry.

Následující sekce má za úkol procvičení slovíček a zároveň rozšíření povědomí o České republice. Studenti dostanou klíčová slova: *Česká republika, Evropa, země, jazyk, prezident, hlavní město, památky, lidi, počasí, peníze.*

V první části jsou vysvětlena slova: *Česká republika, Evropa, země*. Lektor opět využívá slovně-názornou učící metodu a pro objasnění těchto slovíček používá mapu. Po procvičení se studenti naučí větu: *Česká republika je země v Evropě* a jeden po druhém ji opakuje.

Třída je rozdělena do skupin. Lektor vysvětluje a překládá další slova: *jazyk, prezident, hlavní město*. Úkolem je ve skupinách vymyslet a napsat správná tvrzení. Studenti se naučí věty: *Jazyk je čeština. Prezident je Miloš Zeman. Hlavní město je Praha*. Pro zpestření výuky lektor vyhledá fotografie a jiné materiály a seznamuje třídu s Prahou, s panem prezidentem, s památkami atd.

U slov *památky, počasí, lidi a peníze* lektor vysvětlí jejich význam. Studenti ve skupinách vymýšlejí asociace, které je napadají k jednotlivým slovům ve spojení s ČR. Asociace jsou zapisovány v Anglickém jazyce. Poté každá skupina seznamuje ostatní s asociacemi, které vymyslela. Lektor přeloží ty nejběžnější z nich a napíše je na tabuli.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: studenti se seznámí s vybranými poznatky o ČR, procvičí vybraná slovíčka, prací ve skupinách se seznamují.

Zpětná vazba:

Památky: Pražský hrad, Orloj, Václavské náměstí, Staroměstské náměstí, Vyšehrad, Karlův most, Ještěd

Lidi: uzavřený, krásný holky, líný, kamarádský

Počasí: je sluníčko, fouká vítr, prší, sněží, je zima, je teplo

Peníze: to je levný, to je drahý, kolik to stojí

V druhé části se studenti naučí slovní zásobě, která je spojena s programem Erasmus. Pracujeme stále ve skupinách a začínáme tím, že lektor napíše velkým písmem na tabuli slovo *Erasmus*. Úkolem je vybrat pět slov, která by byla pro tento program charakteristická. Lektor slova překládá z angličtiny, studenti se dohadují ve skupinách a po uplynutí dvou minut své nápady sdělují ostatním. Druhá část slovíček je vytvořena na základě nejfrekventovanějších slov, která studenti vymysleli.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: představení nejběžnější slovní zásoby, která se pojí s programem Erasmus.

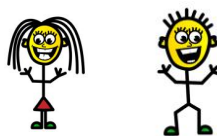
Zpětná vazba: *kamarádi, výlety, párty, zkušenosti, zážitky, pivo, kocovina, zábava.*

Tabulka ve VL představuje nejběžnější fráze, se kterými se studenti na svém pobytu setkají. Nejdříve jsou seznámeni s každou frází zvlášť a poté jim je vysvětlen rozdíl mezi tykáním a vykáním. Lektor začíná tykáním a poté vysvětluje odlišnosti, které se objevují u vykání. Jako pomůcka mu slouží postava Pepy a Báry. Studenti vědí, že Pepa a Bára jsou jejich přátelé. Mohou jim tykat. Jestliže se ale místo Pepy a Báry objevuje postava učitele, studenti si uvědomují nutnost vykání. Lektor drží tyto obrázky a ukazuje je ostatním. Studenti používají vhodné fráze a správné užívání procvičují v rozhovorech.

- Obrázek učitele:

- Obrázek Pepy a Báry (když učitel drží oba dva, studenti vědí, že musí použít

množné číslo, které je stejné jako u vykání):

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: studenti se seznamují s problematikou tykání a vykání a s dalšími běžnými frázemi, se kterými během svého pobytu přijdou do styku, lektor se snaží tyto fráze používat v každé hodině, aby jejich osvojení bylo snadné a přirozené.

Pro závěrečné procvičení naučených frází a slovíček se třída rozdělí do skupin a hraje deskovou hru (viz Příloha A). Za každou správnou odpověď postupujeme o jedno políčko vpřed a za každou špatnou o jedno políčko vzad. Cílem hry je procvičení probraných otázek a odpovědí a překládání požadovaných slov. Vítězem je ta skupina, která bude v cíli první.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: opakování probraných slovíček a frází, které se v prvním VL studenti naučili.

Řešení:

- FUN: zábava
- Odkud jsi? Např.: *Jsem z Turecka*
- památky např.: Pražský hrad, Orloj, Václavské náměstí
- obrázek piva: pivo
- FRIENDS: kamarádi
- Řekni něco o sobě, např.: *Já jsem Serkan a jsem Turek. Studuju tělocvik a baví mě to*
- 5 words connected to Erasmus: studenti říkají, co je napadne v souvislosti s programem Erasmus
- hangover: kocovina
- Jak se jmenuješ? Např.: *Jsem Serkan*
- TRIPS: výlety
- Thank you! *Děkuju!*
- jazyk v ČR: čeština
- Co studuješ? Např.: *Studuju tělocvik*
- Baví tě to? Např.: *Baví mě to*
- kocovina: hangover
- prezident: Miloš Zeman
- obrázek Bára: Bára
- lidi v Čechách: studenti říkají alespoň dvě vlastnosti lidí v Čechách
- cizinci: foreigners
- *Česká republika je země v Evropě*
- kamarádi: friends
- obrázek Pepy: Pepa
- hangover: kocovina
- 5 words connected to Erasmus: studenti říkají, co je napadne v souvislosti s programem Erasmus
- zábava: fun
- Nice to meet you! *Těší mě!*
- Jak se máš? Studenti odpovídají

- Řekni něco o sobě, např.: *Já jsem Serkan a jsem Turek. Studuju tělocvik a baví mě to*
- počasí: *Je sluníčko, prší, sněží, fouká vítr*
- Do you speak Czech? *Mluvíš česky?*
- Řekni něco o sobě, např.: *Já jsem Serkan a jsem Turek. Studuju tělocvik a baví mě to*
- Do you speak English? *Mluvíš anglicky?*
- Baví tě to? *Baví mě to / Nebaví mě to*

6.2 Výukové listy 2: Škola a šprtání

V Liberci studuju na TULce, na Technické univerzitě _____.

Studuju češtinu.

Čeština je těžká.

Čeština je lehká.

Baví mě / Nebaví mě

Dneska mám na –

C: Céčku, H: Háčku, S: Esku, P: Péčku, K: Káčku, M: Emku.

Dneska mám cviko / Dneska mám přednášku

Dneska píšem zápočet / Dneska mám ústní

Umíš to? Šprtal ses? Šprtala ses?

Bára se šprtala,

ale moc tomu nedala.

Pepa se s ní taky šprtal –

a po testu se chechtal.

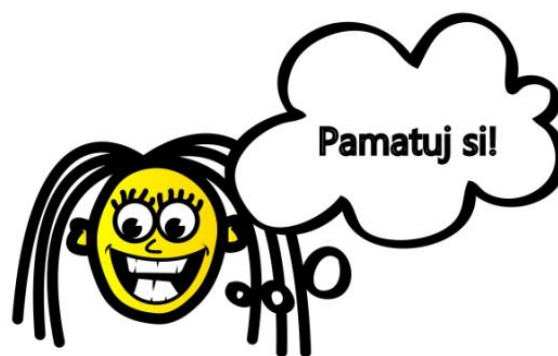

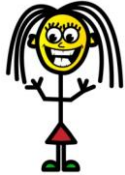

_____ mě baví / nebaví.

Rozvrh hodin:

Pondělí	
Úterý	
Středa	
Čtvrtek	
Pátek	
Sobota Neděle	

škola	
Univerzita	
docházka	
ústní zkouška	
písemná zkouška	
zápočet	
známka	
index	
promoce	
Studijní oddělení	

		Titul	Oslovení
učitelka	učitel		paní učitelko / pane učiteli
profesorka	profesor	prof.	paní profesorko / pane profesore
docentka	docent	doc.	paní docentko / pane docente
doktorka	doktor	Ph.D.	paní doktorko / pane doktore
magistra	magistr	Mgr.	paní magistro / pane magistře
inženýrka	inženýr	Ing.	paní inženýrko / pane inženýre
bakalářka	bakalář	Bc.	paní bakalářko / pane bakaláři
sekretářka			paní sekretářko
vrátná	vrátný		paní vrátná / pane vrátný
uklízečka			paní uklízečko

Křížovka:

1. Teacher (učitel)

2. pondělí, úterý, _____, čtvrtek (středa)

3. cviko nebo _____ (přednáška)

4. učení (šprtání)

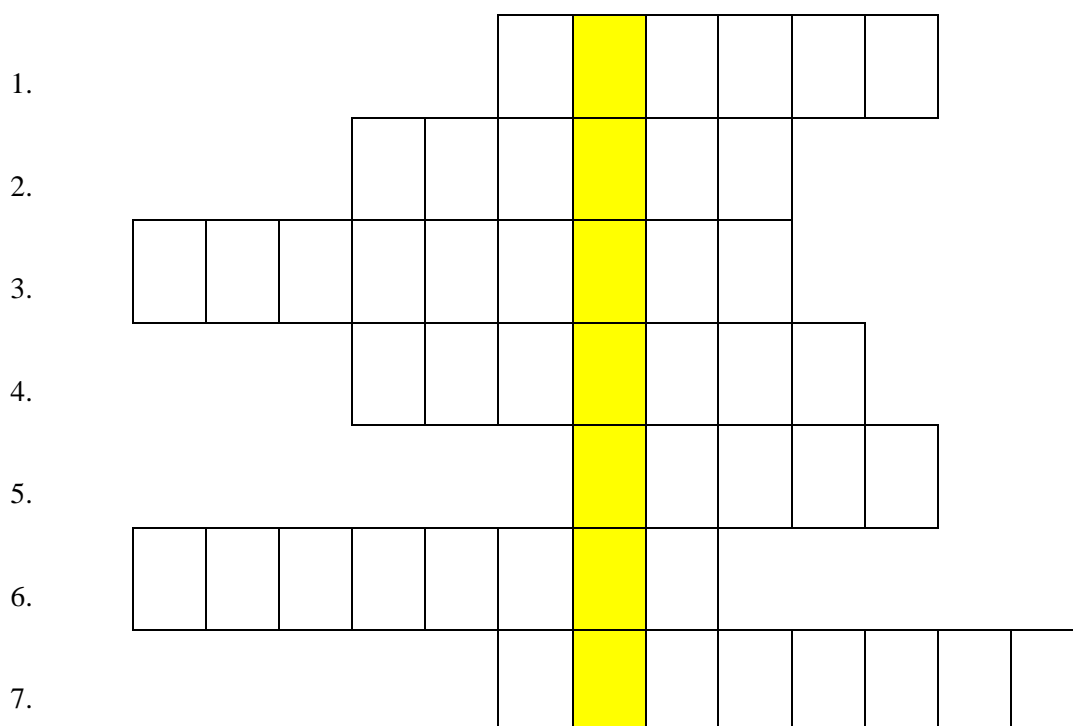
5. a small book for your grades (index)

6. the place where you can find a lot of books (library)

7. Mgr. (magistra)

tajenka: čeština

6.2.1 Metodický postup VL 2

Organizace řízení učební činnosti: skupinová, samostatná, práce ve dvojicích.

Organizace prostorová: společenská místnost na studentských kolejích.

Pomůcky: VL, tabule, fixy, rozvrhy hodin studentů, mapa budov TUL.

Klíčová slova: škola, budovy, předměty, učitelé.

Cílová skupina: studenti programu Erasmus v Liberci (20–25 let), úroveň A1.

Cíl: porozumět slovní zásobě spojeně s prostředím školy; oslovování učitelů.

Dílčí cíle: na konci práce s tímto VL se studenti budou lépe orientovat v prostředí školy a budou schopni rozumět základním neformálním frázím týkajících se školy, které používají domácí studenti.

Časová náročnost: cca 120 minut (2 lekce po 60 minutách).

Na začátku lekce lektor vysvětluje název celku: *Škola a šprtání*. Využívá překladovou metodu (opět překládá z angličtiny) a povzbuzuje studenty, aby slovo *šprtání* zkusili vyslovit co nejrychleji za sebou. Jelikož je to složité, jako zahřívací aktivitu lektor využívá předem připravených jazykolamů, které rozdává do dvojic. Studenti se snaží přečíst zadané hlavolamy co nejrychleji za sebou. Pro tuto aktivitu jsem vybrala následující jazykolamy: *Strč prst skrz krk, A to mám pracovat na tom nejneobhospodařovatelnějším pozemku, Bylo-li libo limo? Toliko nebylo-li by pivo.*

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 5 minut.

Cíl: procvičení výslovnosti problémových hlásek v češtině.

Po této zahřívací aktivitě lektor vysloví první větu: *V Liberci studuju na TULce, Technické univerzitě*. Na konec věty každý ústně doplní aprobaci či předmět, který studuje. Lektor dále říká: *Studuju češtinu*. Studenti opakují a procvičují: *Co studuješ? Studuju taky češtinu*. Po přečtení další věty: *Čeština je těžká, ale baví mě. Čeština je lehká a baví mě*. Poté procvičují ve dvojicích následující: *Co studuješ? V Liberci studuju na TULce tělocvik a studuju taky češtinu. Čeština je těžká, ale baví mě*. Každý z dvojice nejprve položí otázku a druhý odpovídá. Po dokončení rozhovoru se role vymění.

Studenti se během pobytu budou vyskytovat nejčastěji ve zmíněných budovách. Jelikož se budovám neřekne jinak než: C: Céčko, H: Háčko, S: Esko, P: Péčko,

K: Káčko, M: Emko, považuji za důležité je s tímto seznámit. Jako pomůcka a názorný materiál mi slouží mapa budov TUL. Lektor s nimi tedy procvičuje fráze typu: *Dneska mám cviko na Háčku, dneska mám přednášku na Káčku*. Další pomůckou jsou také samotné rozvrhy studentů. Úkolem samostatné práce je za pomoci osobních rozvrhů sdělit ostatním, na jaké budově se koná tzv. cviko nebo přednáška. V této části pracujeme jen s pojmem *dneska*. Ostatní dny v týdnu se studenti naučí až v následujícím cvičení.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: seznámení se s vybranými frázemi, které souvisejí se studiem na TUL.

V následující části použijí hlasovou nahrávku. Báseň, která se vyskytuje ve VL, jsem dala přečíst deseti náhodně vybraným lidem. Objevuje se hlas dítěte, muže, ženy i starších osob. Studenti poslouchají nahrávky, poté se pokoušejí text přečíst sami a nakonec se báseň naučí z paměti.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 5 minut.

Cíl: studenti uslyší češtinu věkově odlišných lidí a zároveň si procvičí problémové hlásky.

V sekci *Moje předměty* doplňují do tabulky, které předměty zde, na TUL, studují. Vyplňují je dle toho, zdali je baví (první sloupec) nebo nebaví (druhý sloupec). Lektor studentům pomáhá s překladem. Na závěr každý říká, například: *Tělocvik mě baví. Matematika mě nebaví*.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti procvičují frázi: *baví mě to* či *nebaví mě to* a připojují své vlastní předměty.

Na základě již osvojených znalostí studenti sami vyplňují vlastní rozvrh hodin. Poté říkají věty typu: *V pondělí mám přednášku* apod. Cvičení je zakončené větou: *O víkendu mám volno! Hurá! Jupí! Konečně! Strašně se těším!*

Tato sekce si klade za cíl seznámit studenty s názvy dnů v týdnu, a to formou následující hry. Všichni zúčastnění sedí v kruhu, lektor začíná jako první a říká *pondělí*. Student sedící vedle něj pokračuje a zopakuje lektorovo slovo *pondělí* a přidá *úterý*.

Další musí zopakovat lektorovo slovo *pondělí, úterý a sám* přidá *středa*. Takto pokračujeme, dokud se nevystřídají všichni.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti procvičují dny v týdnu a vybrané fráze.

Než lektor začne probírat výuku slovíček, zeptá se, jestli studenti s nějakými slovíčky už přišli do styku. Jelikož se již setkali se slovy: *škola, Univerzita* a mnozí z nich znají slovo *index*, může jejich význam přejít. Poté překladovou metodou (do angličtiny) vysvětluje význam zbylých slov. Lektor zároveň objasňuje princip českého školství.

Pro procvičení nově naučených slovíček a dnů v týdnu hrajeme hru „Šibenice“. U této hry se studenti seznámí také s českou abecedou. Lektor studentům rozdá následující tabulku, aby pro ně bylo hádání písmen snazší.

Obrázek 9: Abeceda

Zdroj: <http://www.studio1a1.cz/vyc101.htm>

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti procvičují nová slovíčka a seznamují se s českou abecedou.

Poslední cvičení obsahuje tabulku s nápovědou na správné oslovení na akademické půdě. Lektor předem připraví reálné fotografie profesora, profesorky, docenta, docentky, doktora, doktorky, magistra, magistry, inženýra, inženýrky, bakaláře, bakalářky, sekretářky, vrátné, vrátného a paní uklízečky působících na TUL. Fotografii vystřihne tak, aby byla vidět pouze hlava zmiňované osoby. Hotový obrázek

přípevní na špejli, aby sloužila zároveň jako maska a zároveň pod fotografií napíše jméno i s případným titulem. Pomocí těchto obrázků studenti oslovují příslušné osoby: *Dobrý den, paní doktorko. Dobrý den, pane docente. Mějte se hezky, na shledanou* atd. Každý si vybere jeden obrázek a chodí po třídě. Navzájem se zdraví a procvičují konverzaci.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 5 minut.

Cíl: studenti procvičují oslovování na akademické půdě a také vykání.

6.3 Výukové listy 3: Mám hlad a žízeň!

Máš hlad? Mám hlad / Nemám hlad.

snídaně – svačina – oběd – večeře

Půjdeme na oběd? Půjdeme na večeři?

Kam půjdeme?

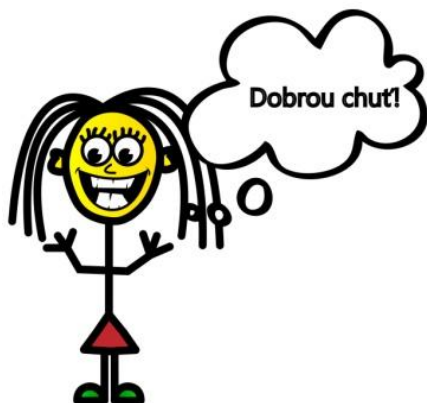
- do Menzy

- do Žita

- do Eska

- k Číňanovi

- Jdeme do Menzy na večeři.

:-) Mňam! To je dobrý!

:-) Moc mi to nechutná.

Menza – Harcov

Obědy:

Polévka:

Večeře:

Chlazené: chlazená jednoporcová jídla

Minutky:

Drůbeží steak na grilu, zeleninová obloha

Vepřová panenka na pepři, zeleninová obloha

Drůbeží nudličky s ananasem, zeleninová obloha

Smažený hermelín, tatarská omáčka, zeleninová obloha

Smažený květák, tatarská omáčka, zeleninová obloha

Steak z tuňáka, zeleninová obloha

Gyros, tzatziky, zeleninová obloha

Děkuji, bylo to výborné.

Dneska mi to moc nechutnalo.

1. VEPŘO KNEDLO ZELO

2. SVÍČKOVÁ NA SMETANĚ

3. SMAŽENÝ SÝR

4. VEPŘOVÝ ŘÍZEK

5. TATARÁK S TOPINKAMI

6. KAPR S BRAMBOROVÝM SALÁTEM

7. RAJSKÁ OMÁČKA

8. OVOCNÉ KNEDLÍKY

9. KOPROVÁ OMÁČKA

10. BRAMBORÁKY

Máš žízeň? Mám žízeň / nemám žízeň.

Máš chuť na pivo? Joooooooooooooooooooooooooooooooooooo!

Zdravíčko!

Na tebe!

Na nás!

Dáme si do nosu!

Jdem na panáka?

Dáme si frťana?

Kdo nepije s námi, pije proti nám!

Jde se pařit!

Ty seš opilej!

To bude zase kocovina!

Jdeme do hospody! Kam půjdeme?

- k Váchovi

- do Dandy

- do Zanzu

- do Hrocha

- do Eska

- do Slona

- do Žita

- do města

- do Hada

_____ je opilej! _____ je opilá!

_____ je na kaši! _____ je namol!

_____ je střízlivej! _____ je střízlivá!

Pepa s Bárou na obědě v Esku

servírka: Dobrý den, co si dáte k pití? Budete jíst?

Pepa: Já bych si dal jedno malý. Poprosíme jídelní lístek.

servírka: Dobře, jedno malé. A pro vás?

Bára: Pro mě skleničku bílého, prosím.

servírka: Jasně, tady máte jídelní lístek a vyberte.

Pepa: Co si dáš, Báro?

Bára: Koukám na šunkovou pizzu. Co ty?

Pepa: Já si dám asi to kuřecí maso na žampionech. To by mohlo bejt dobrý.

servírka: Vybrali jste?

Bára: Jojo, pro mě tu šunkovou pizzu, prosím.

Pepa: Já bych si dal kuřecí na žampionech. Děkujeme.

servírka: Dobře, dobře, počítejte tak za patnáct minutek to bude, máme teď trochu frmol.

Pepa: Jasně, nevadí. Díky.

servírka: Takže, tady to máme. Jedna šunková pizza pro vás.

Bára: Děkuju.

servírka: A tady jedno kuřátko na žampionech pro pána.

Pepa: Jojo, pro mě, díky.

servírka: Nechte si chutnat.

Pepa, Bára: Děkujeme.

servírka: Můžu? Chutnalo?

Pepa: Jojo, výborné. Můžeme zaplatit?

Bára: Moc dobré, děkujeme.

servírka: Určitě, přinesu účet.

servírka: Budete platit dohromady?

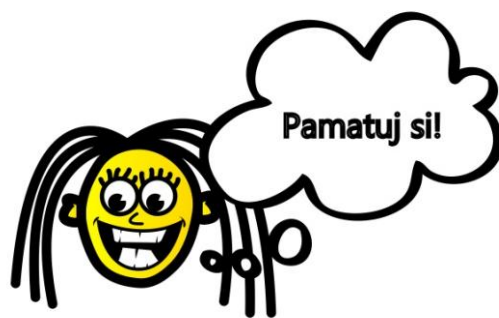
Pepa: Jojo, dohromady.

servírka: Takže vás poprosím 269 Korun.

Pepa: 280.

servírka: Děkujeme, hezký den!

Pepa, Bára: Díky, Nashle!

jídlo pití	
hlad žízeň	
snídaně	
svačina	
oběd	
večeře	
restaurace Menza	
hospoda hospůdka	
bar diskotéka	
alkohol kocovina	

6.3.1 Metodický postup VL 3

Organizace řízení učební činnosti: skupinová, samostatná práce, práce ve dvojicích.

Organizace prostorová: společenská místnost na studentských kolejích.

Pomůcky: VL, tabule, fixy, občerstvení.

Klíčová slova: hlad, žízeň, jídlo, pití, hospoda, pivo.

Cílová skupina: studenti programu Erasmus v Liberci (20–25 let), úroveň A1.

Cíl: studenti se seznámí s vybranými frázemi a slovní zásobou, kterou budou velmi často používat při tématech spojených s jídlem a pitím.

Dílčí cíle: na konci práce s tímto VL si je student schopný objednat sám v restauraci i vést konverzaci v zábavním podniku.

Časová náročnost: cca 180 minut (3 lekce po 60 minutách).

Na následující lekci lektor přinese sušenky, ovoce nebo něco jiného k jídlu, co poslouží nejen jako občerstvení pro studenty, ale také jako pomůcka při učení. Lektor říká: *Mám hlad* a vezme si ovoce. Poté nalije do plastových kelímků libovolný nápoj a říká: *Mám žízeň*, napije se a zeptá se prvního studenta: *Máš hlad?* Dotazovaný odpovídá: *Jo, mám hlad* a nabídne si také ovoce. Student, který si právě vzal ovoce, se ptá dalšího: *Máš hlad?* Další student odpovídá: *Ne, nemám hlad. Mám žízeň* a poté si nalije nápoj. Takto pokračujeme, dokud se nevystřídají všichni. V dalším kole přidáváme *Mňam! To je dobrý!* nebo *Moc mi to nechutná.* a ostatní přejí *Dobrou chuť.*

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: seznámení se s tématem jídla a pití.

V další části má lektor připravená tato jídla: rohlík, který značí *snídani*, jablko, které značí *svačinu*, lísteček se slovem MENZA, který značí *oběd* a dále obal od pizzy, který značí *večeři*. Lektor zvedá jednotlivá jídla a říká *snídaně, svačina, oběd, večeře*. Poté beze slova zvedá jednotlivá jídla a studenti sami říkají *snídaně, svačina, oběd, večeře*.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 5 minut.

Cíl: seznámení se se slovní zásobou: snídaně, svačina, oběd, večeře.

Lektor se ptá studentů: *Máš hlad?* V případě, že dotazovaný odpoví: *Mám hlad*, lektor reaguje: *Půjdeme na oběd?* A zároveň vysvětluje význam. V následující části se studenti rozmýšlí, kam půjdou. Vybraná místa se nacházejí v prostoru studentských kolejí. Následuje rozdělení do dvojic a procvičování rozhovorů, které vypadaly následovně:

A: *Máš hlad?*

B: *Jo, mám hlad.*

A: *Půjdeme na oběd?*

B: *Jo, kam půjdeme?*

A: *Do Menzy?*

B: *Tak jo.*

Studenti si posléze losují lístečky. Na každém z nich je napsané místo, které určuje, kam mají jít na večeři či oběd, například: *na oběd do Menzy* nebo *na večeři do Žita*. Studenti si svůj lísteček zapamatují a poté chodí po třídě. Ptají se ostatních a snaží se najít někoho se stejným lístečkem, aby mohli jít na oběd či večeři společně.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti procvičují fráze, které se naučili a učí se reagovat na otázky ostatních.

Další cvičení už studenti vyplňují sami. Jejich úkolem je jít do Menzy a vypsát si jídla, která jsou v nabídce. Poté najdou na internetu fotografii daných jídel, kterou přinesou na další hodinu a seznamují ostatní s tím, co vyhledali. Co se týče minutkových jídel, lektor má také připravené jejich fotografie. Na obrázcích popisuje, co které slovo znamená.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti se seznamují jak s českou kuchyní, tak i s dalšími frázemi, které jsou s tematikou jídla spojené.

Na závěr tohoto cvičení jde celá skupina do Menzy na tzv. minutku a zkouší si česky objednat. Používají fráze, které se naučili, například: *Dobrý den, jednou Smažený hermelín, děkuji. Bylo to výborné*, atd.

Díky spolupráci s ESN se studenti, kteří mají zájem, zúčastní ochutnávky české kuchyně. Po této ochutnávce spojují vybraná jídla s jejich názvy.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 3 minuty.

Cíl: studenti si zopakují názvy jídel české kuchyně.

Po probrání lekce spojené s jídlem následuje lekce, která studenty seznámí také s pitím. Jelikož studenti Erasmu navštěvují velmi často zábavní podniky, je této lekci věnována zvýšená pozornost. Lektor začne stejně jako na začátku s naléváním piva do plastových kelímků. Ptá se studentů: *Máš žízeň?* Jestliže zazní odpověď: *Jo, mám žízeň*, lektor reaguje: *Máš chuť na pivo?* (přitom nalévá do kelímku pivo). Při slovu *pivo* ukazuje na lahev, aby bylo zřejmé, co do kelímku nalévá. Student si kelímek od lektora bere a říká: *Děkuju*. Lektor poté odpovídá: *Na zdraví!* (přitukává si) Takto pokračujeme, dokud se nevystřídají všichni.

Všichni zúčastnění sedí v kruhu a přitukávají si. Při každém přituknutí používáme jinou frázi uvedenou ve VL.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: studenti se naučí frázím, které jim budou užitečné v zábavních podnicích.

Lektor stále udržuje uvolněnou atmosféru. Poté říká: *Jdem do hospody!* Ostatní reagují: *Kam půjdeme?* Jelikož se seznámí se zábavními podniky, které se nachází v místě kolejí, již proběhlo, nebude pro studenty těžké vyjmenovat všechny bary a restaurace. Jeden po druhém chodí k tabuli a píše názvy těchto podniků. Lektor pak před názvy dopisuje předložky a společně říkají: *Jdem do hospody! Kam půjdeme? Do Žita? Tak jo!* Po procvičení těchto frází se studenti opět rozmístí po učebně a ptají se ostatních výše uvedenými otázkami.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti se naučí používat fráze, které jim budou užitečné v zábavních podnicích.

Dalším úkolem, který se objevuje ve VL je napsání jmen spolužáků do prázdných linek. Poté lektor studentům vysvětluje, co jednotlivá slova znamenají.

Na konci lekce se skupina odebere do studentského baru. Studenti mají za úkol používat jen fráze, které se naučili a aplikovat je na ostatní. Mají u sebe následující Tabulku 7. Jestliže danou frází řeknou správně a cizí student zareaguje kladně, podepíše se mu pod danou kolonku. Kdo jako první nasbírá podpisy ve všech kolonkách, je vítěz.

Tabulka 7: Podklad pro hru "Find someone who" s „hospodskými“ frázemi

Máš chuť na pivo? _____	Máš žízeň? _____	Jdem do hospody? _____
Půjdeme do Zanzu? _____	Jdem na panáka? _____	Dáme si frťana? _____
Seš opilej? _____	Seš střízlivá? _____	Jdeš pařit? _____

Zdroj: autor

Časová náročnost: cvičení není koncipované na určitý čas.

Cíl: studenti formou hry procvičují fráze v praxi.

Poslední aktivitou z této sekce je krátká scénka z restaurace Esko, která se nachází na stud. kolejích. Studenti nejprve zhlédnou krátké video, které bylo natočeno právě v této restauraci. Přepis scénky mají na svých výukových listech. Poté utvoří trojice a snaží se formou role play (hraní rolí) tento rozhovor ztvárnit.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: studenti formou role play procvičují fráze, které se naučili.

K VL je pro studenty připojen seznam vybraných slovíček z probrané kapitoly. Studenti se slovíčky pracují individuálně, případně se lektora dotazují na další fráze, které jim v průběhu lekce nebyly srozumitelně vysvětlené.

6.4 Výukové listy 4: Kudy na Fügnerku?

Kam jedeš?

Jedu na kolej busem. Jedu busem do školy.

Jedu autem do města.

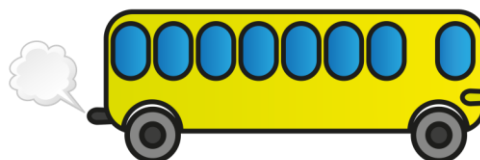
Jdu pěšky kolem přehrady.

Jedu 15 – patnáctkou.

Jedu 19 – devatenáctkou.

Jedu 29 – dvacet devítkou.

Máš lístek? Táhle je revizor.

Chcete si sednout?

Kde vystupuješ?

Vystupuju na - Stodolní, Husovce, Poliklinice, Šald'áku, Fügnerce

Jedu Studentem do Prahy.

Vážení cestující, vítějte na palubě žlutého autobusu Student agency na pravidelné lince Liberec – Praha. Mé jméno je Honza a budu vás na této trase doprovázet. Očekávaný příjezd do Prahy na Černý Most je v 16 hodin a 5 minut. Hned na úvod bych vás rád požádal, abyste využili bezpečnostní pásy u svých sedaček a připoutali se, děkuji. Jsem rád, že vás mohu přivítat v autobuse ve stylu FUN AND RELAX, který vám přináší nové možnosti palubní zábavy. Na dotykových obrazovkách před vámi si můžete vybrat mezi sledováním filmu, poslechem hudby či hraním interaktivních her. Ke každému monitoru lze připojit sluchátka, která vám za chvíli rozdám. S ovládáním audio-video systému vám rád pomohu. Obrazovky, prosím, ovládejte jen delším dotykem prstu. K dobíjení notebooků nebo mobilních zařízení lze použít zásuvky, které naleznete u svých sedadel. Na zásuvky, prosím, nepokládejte žádné těžké předměty. V našem autobuse se také po přihlášení do sítě žlutý můžete připojit k wifi internetu zdarma. V průběhu cesty vám také zdarma nabídnu noviny, časopisy a teplé nápoje. Konkrétně kávu, čaj, čokoládu nebo cappuccino. Poprosím vás, abyste kelímky od teplých nápojů nějak nemačkali, ani do nich nic nevkládali, vyberu si je od vás zvlášť. I během této cesty si u mě můžete zakoupit chlazené nápoje a drobné občerstvení. V síťkách před vámi naleznete časopis žlutý a také průvodce žlutým servisem, kde jsou mimo jiné uvedeny způsoby, jak lze ohodnotit námi nabízený servis. Během cesty budu autobusem několikrát procházet a vy se na mne můžete s čímkoliv obrátit. Za sebe i pana řidiče vám přeji příjemnou cestu.

Vážení cestující, omlouvám se za vyrušení, ale přijíždíme do Prahy, na Černý Most.

1. _ _ _ _ _

7. _ _ _ _ _

2. _ _ _ _

8. _ _ _ _ _

3. _ _ _ _

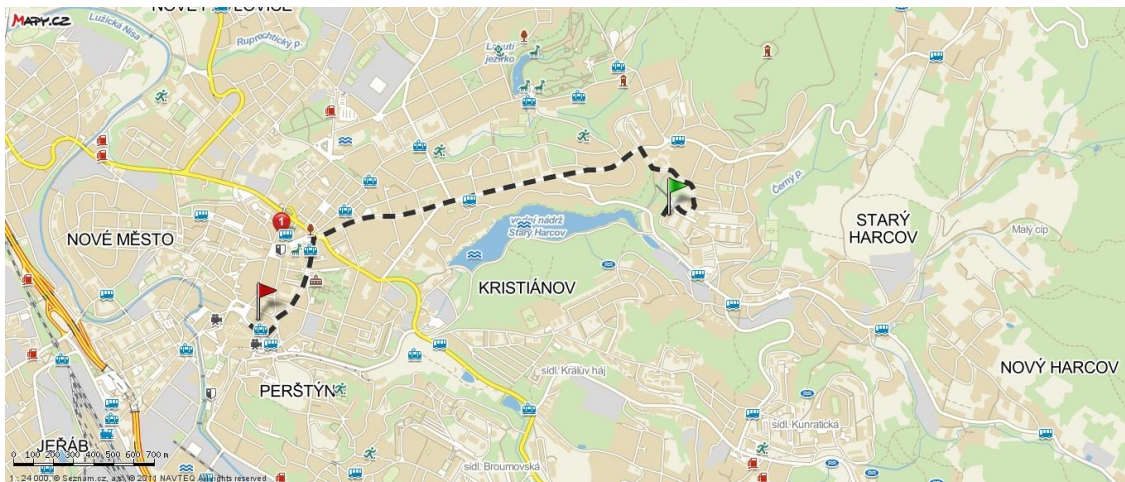
9. _ _ _ _ _

4. _ _ _ _

5. _ _ _ _ _

6. _ _ _ _ _

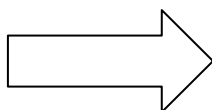
POPIŠ CESTU – Jak se dostanu z kolejí na Fügnerku?

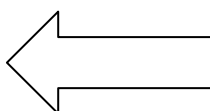
Z kolejí na Fügnerku se dá jít po hlavní nebo kolem přehrady.

Trvá to asi půl hodiny.

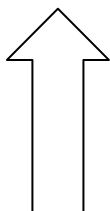
doprava

doleva

rovně

1. Z kolejí se dáš _____

2. Potom _____

3. Potom _____

Můžeš jít i přes most a nahoru na hlavní.

4. Pokračuješ _____

5. Potom _____

6. Pokračuješ pořád _____

7. Kolem Tulky po pravé straně

8. Pořád _____

9. Základka je po levé straně

10. Pořád _____

11. Pořád _____ po hlavní

12. Kolem nemocnice

13. _____ až na Šald'ák

14. Ze Šald'áku po hlavní dolů kolem Plazy

15. Nebo kolem radnice pořád dolů

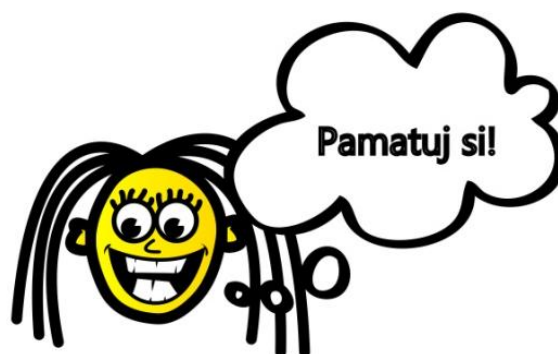
16. Potom Pražskou nebo Moskevskou ulicí

17. A už seš na Fügnerce!

...a teď řekni cestu ty!

doprava doleva rovně	
rychle pomalu	
jet jít	
auto autobus	
kolej město	
cesta silnice	
semafor zebra	
zelená červená	
lístek revizor	

6.4.1 Metodický postup VL 4

Organizace řízení učební činnosti: skupinová, samostatná práce, práce ve dvojicích.

Organizace prostorová: společenská místnost na studentských kolejích.

Pomůcky: VL, tabule, fixy, předměty na opičí dráhu, bingo.

Klíčová slova: doprava, doleva, rovně.

Cílová skupina: studenti programu Erasmus v Liberci (20–25 let), úroveň A1.

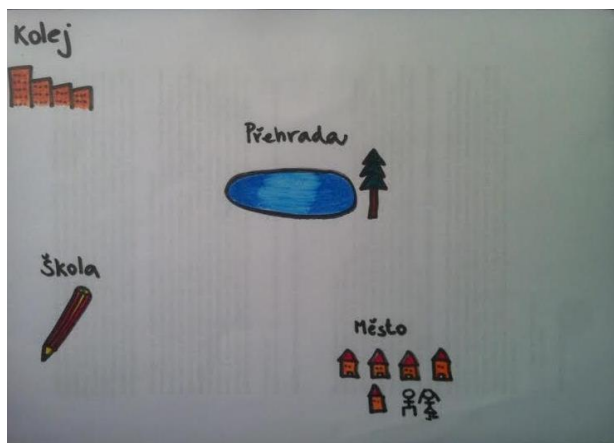
Cíl: poznání směrů, popis cesty.

Dílčí cíle: na konci práce s tímto VL je student schopný se orientovat v prostoru Liberce a zeptat se na cestu.

Časová náročnost: cca 180 minut (3 lekce po 60 minutách).

Lektor na tabuli nakreslí jednoduchou mapu (zdroj: autor), např:

Obrázek 10: Ilustrace mapy

Dále si připraví obrázek Pepy, Báry, auta a autobusu. Lektor říká studentům fráze: *jedu na kolej busem, jedu busem do školy, jedu ze školy, jedu autem z koleje do města, jdu pěšky kolem přehrady*, atd. Vždy daný směr znázorňuje šipkami na tabuli. Studenti se sami ptají otázkou: *Kam jedeš?* A přidávají čísla autobusů (15, 19, 29).

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti se seznamují s novými slovíčky a s frázemi s nimi spojenými. Zároveň jsou díky grafickému znázornění schopni lépe pochopit danou tematiku.

Po této aktivitě lektor uspořádá židle v učebně tak, aby byl rekonstruován zasedací pořádek v autobuse. Požádá některé studenty, aby se posadili a některé, aby zůstali stát. Používá přitom frázi: *Chcete si sednout?* Úkolem je navázat rozhovor složený s frází, které se doposud naučili. Studenti si mezi sebou povídají v jednoduchých konverzacích typu: *Jak se máš? Co studuješ? Kam jedeš?* atd. Zároveň se učí nová slovíčka, a to *lístek* a *revizor*. Tato dvě slova používají ve frázích: *Máš lístek? Táhle je revizor! Kde vystupuješ? Vystupuju na - Stodolní, Husovce, Poliklinice, Šaldůku, Fügnerce.* Aby názvy stanic byly pro studenty snadnější k zapamatování, lektor nahraje jejich oznamování z autobusu a pouští je studentům. (např. *Husova, příští stanice Stodolní*).

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: studenti se seznamují s frázemi a slovní zásobou spojenou s dopravou.

Jelikož studenti velmi často jezdí do Prahy se společností Student Agency, rozhodla jsem se jim přiblížit úvodní a závěrečnou řeč stewardů a hostesek. Jelikož je text pro jejich úroveň velmi náročný, se souhlasem stewarda Jana Málka jsem nahrála jeho proslov a poté přepsala do textu. Úkolem je nejprve poslouchat nahrávku a poté zakroužkovat slova, která již znají. Celou nahrávku lektor pustí minimálně třikrát. Poté studenti vyplní krátké cvičení, do kterého doplňují chybějící slova.

Text: Vážení cestující, vítejte na palubě žlutého _____ Student agency na pravidelné lince Liberec – _____. Mé jméno je Honza a budu vás na této trase doprovázet. Očekávaný příjezd do _____ na Černý Most je v 16 hodin a 5 minut. Hned na úvod bych vás rád požádal, abyste využili bezpečnostní pásy u svých sedaček a připoutali se, _____. Jsem rád, že vás mohu přivítat v _____ ve stylu FUN AND RELAX, který vám přináší nové možnosti palubní _____. Na dotykových obrazovkách před vámi si můžete vybrat mezi sledováním filmu, poslechem hudby či hraním interaktivních her. Ke každému monitoru lze připojit sluchátka, která vám za chvíli rozdám. S ovládáním audio-video systému vám rád pomohu. Obrazovky, _____, ovládejte jen delším dotykem prstu. K dobíjení notebooků nebo mobilních zařízení lze použít

zásuvky, které naleznete u svých sedadel. Na zásuvky, _____, nepokládejte žádné těžké předměty. V našem autobuse se také po přihlášení do sítě žlutý můžete připojit k wi-fi _____ zdarma. V průběhu cesty vám také zdarma nabídnou noviny, časopisy a teplé nápoje. Konkrétně _____, čaj, čokoládu nebo cappuccino. Poprosím vás, abyste kelímky od teplých nápojů nějak nemačkali, ani do nich nic nevkládali, vyberu si je od vás zvlášť. I během této cesty si u mě můžete zakoupit chlazené nápoje a drobné občerstvení. V síťkách před vámi naleznete časopis _____ a také průvodce žlutým servisem, kde jsou mimo jiné uvedeny způsoby, jak lze ohodnotit námi nabízený servis. Během cesty budu autobusem několikrát procházet a vy se na mne můžete s čímkoliv obrátit. Za sebe i pana řidiče _____ přeji příjemnou cestu.

Vážení cestující, omlouvám se za vyrušení, ale přijíždíme do Prahy, na Černý Most.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

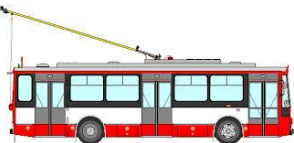
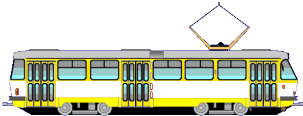

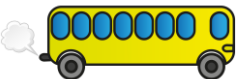
Cíl: studenti poslouchají mluvenou češtinu a snaží se porozumět slovům, která se do této chvíle naučili.

Dopravní prostředky vyučujeme pomocí hry Bingo. Každý student dostane jeden pracovní list. Každý pracovní list obsahuje dopravní prostředky v jiném pořadí. Lektor říká jejich názvy. Jestliže student zaškrtně tři dopravní prostředky jdoucí vodorovně či svisle, zakřičí Bingo.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti procvičují názvy dopravních prostředků pomocí hry Bingo.

Tabulka 8: Podklad pro hru "Find someone who" s dopravními prostředky

 auto	 trolejbus	 tramvaj
 lanovka	 motorka	 metro
 kolo	 vlak	 Autobus

Zdroj: autor

V následujícím cvičení studenti doplňují názvy dopravních prostředků, které procvičili v předchozí hře.

Řešení:

1. tramvaj
2. vlak
3. kolo
4. auto
5. autobus
6. motorka
7. metro
8. lanovka
9. trolejbus

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 5 minut.

Cíl: studenti procvičují psanou formu dopravních prostředků.

Lektor požádá studenty, aby se postavili, utvořili dvojice a poté jim pomocí gest představuje směry doprava, doleva a rovně. Studenti jsou vykázáni za dveře a lektor mezitím v učebně vytváří tzv. opičí dráhu. Jeden z dvojice má zavázané oči a druhý ho pomocí nově naučených slov doprava, doleva a rovně naviguje. Při této aktivitě se měří čas.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 10 minut.

Cíl: studenti procvičují ústní formou směry doprava, doleva a rovně.

Po opičí dráze doplňujeme do cvičení „Jak se dostanu na Fügnerku?“ správné směry.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 5 minut.

Cíl: studenti procvičují psanou formu směrů doprava, doleva a rovně.

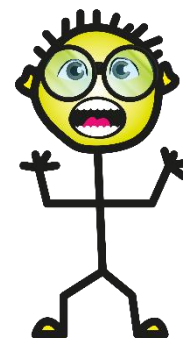
Po osvojení těchto frází ve dvojicích popisují cestu do města, kolem přehrady, do školy atd.

K VL je pro studenty připojen seznam vybraných slovíček z probrané kapitoly. Studenti se slovíčky pracují individuálně, případně se lektora dotazují na další fráze, které jim v průběhu lekce nebyly srozumitelně vysvětlené.

6.5 Výukové listy 5: Je mi nějak špatně

Není mi dobře. Je mi blbě. Je mi zle.

Bolí mě - hlava, břicho, v krku, záda, noha, ruka.

Mám kocovinu.

Mám teplotu.

Musím k doktorovi.

Musím do nemocnice.

Zavolejte záchranku!

155

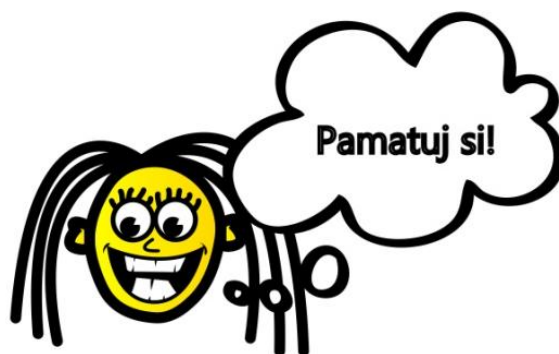
150

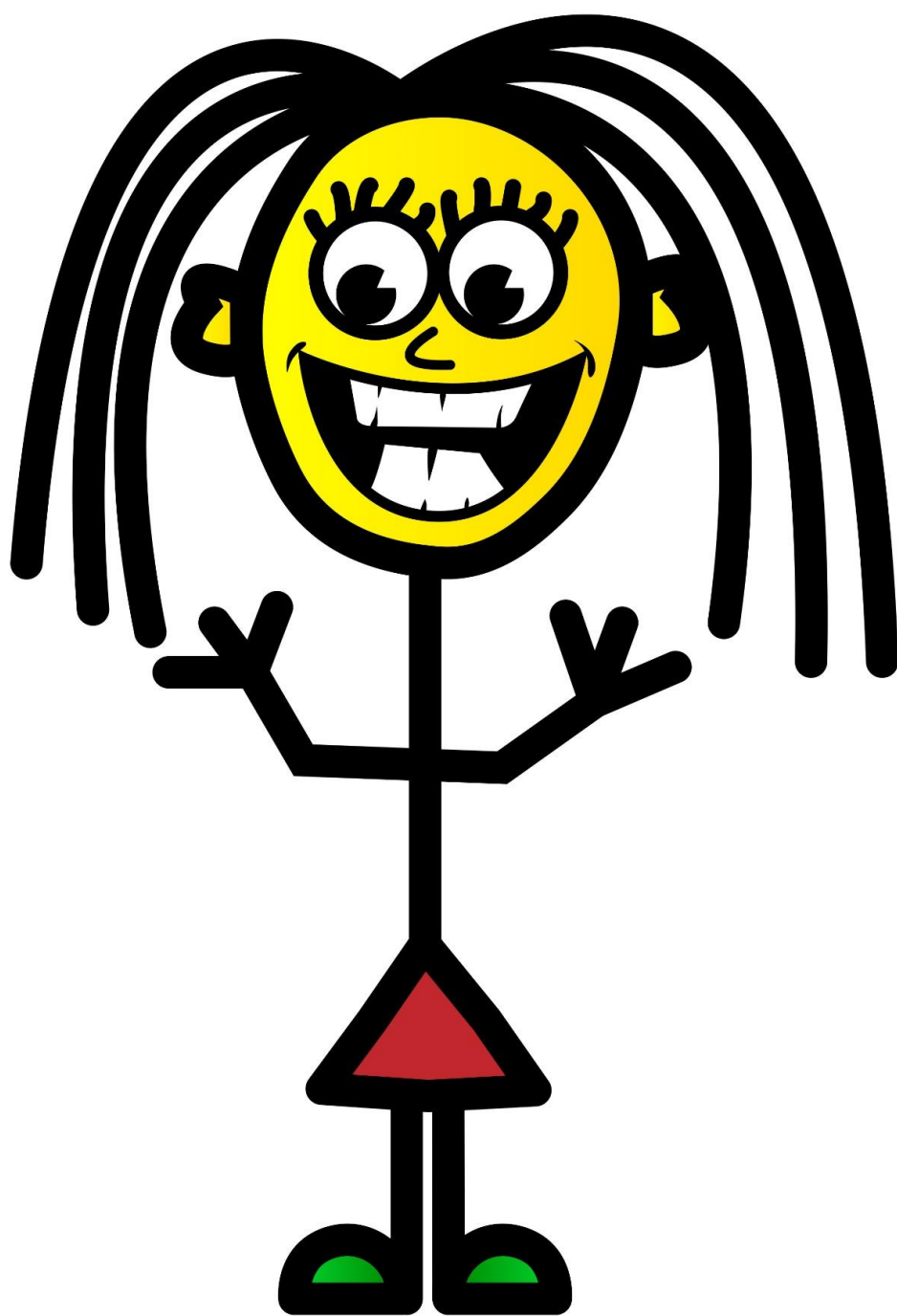
158

Beru léky.

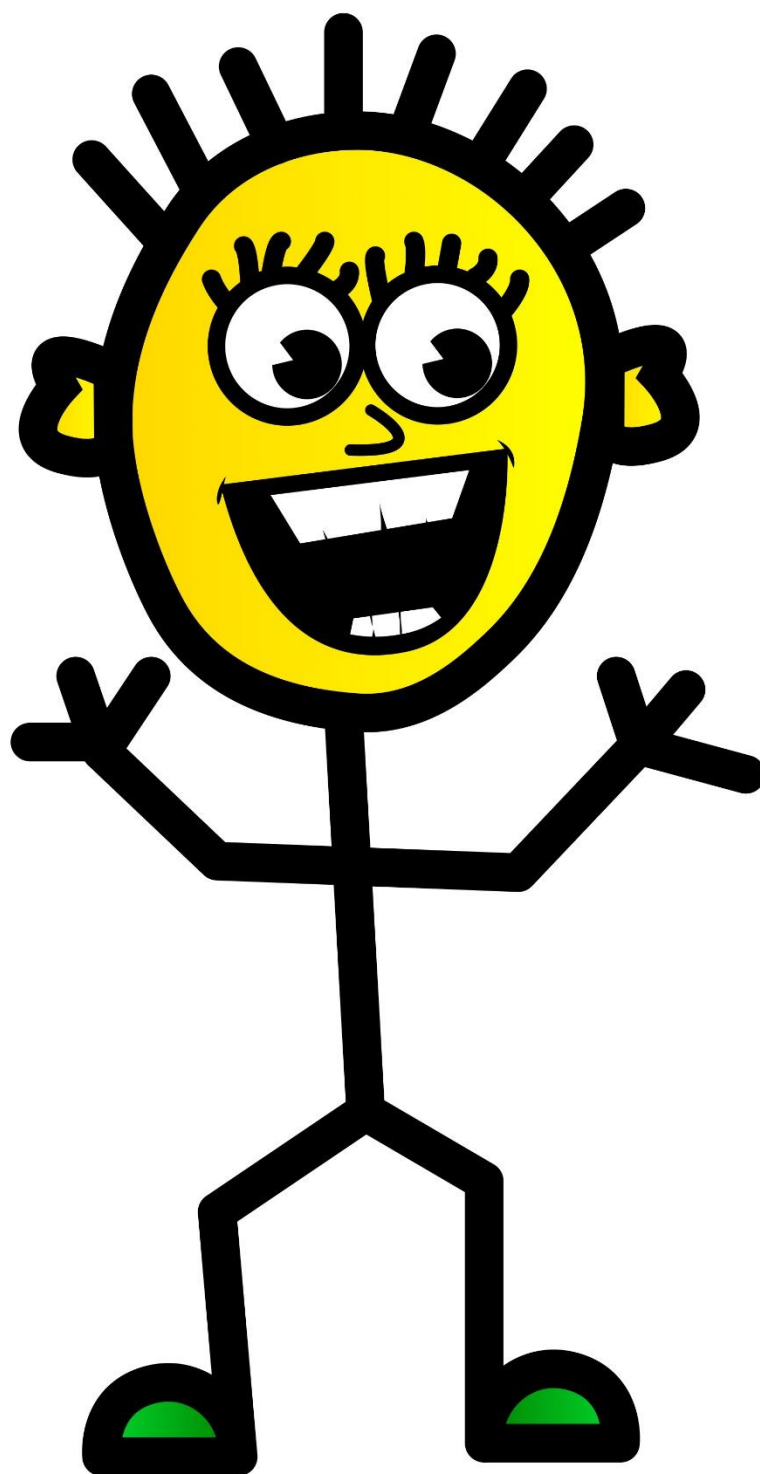

dobře špatně	
doktor nemocnice	
léky teplota	
hlava	
břicho	
noha ruka	
záda	
rýma	
kašel	

Báru bolí _____.

Pepu bolí _____.

6.5.1 Metodický postup VL 5

Organizace řízení učební činnosti: skupinová, samostatná práce, práce ve dvojicích.

Organizace prostorová: společenská místnost na studentských kolejích.

Pomůcky: VL, tabule, fixy.

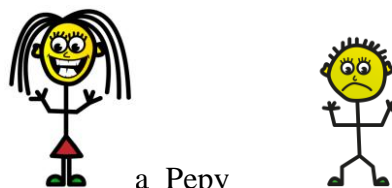
Klíčová slova: nemocnice, špatně.

Cílová skupina: studenti programu Erasmus v Liberci (20–25 let), úroveň A1.

Cíl: naučení slovní zásoby, která se vztahuje k částem těla.

Dílčí cíle: na konci práce s tímto VL je student schopný popsat své tělo a užít fráze, které se vztahují ke zdravotním obtížím.

Časová náročnost: cca 180 minut (3 lekce po 60 minutách).

Lektor si vezme do ruky obrázek Báry a Pepy .
Jako každou hodinu se studentů ptá, jak se mají. Pak se také zeptá obrázků Báry a Pepy.
Když vyzdvihne obrázek Báry, řekne: *Mám se dobře*. Když ale vyzdvihne obrázek Pepy, říká: *Je mi nějak špatně, Je mi blbě, Je mi zle*.

Lektor ukazuje: *Bolí mě břicho* (drží se za břicho), *Bolí mě hlava* (drží se za hlavu), *Bolí mě v krku* (drží se za krk), *Bolí mě ruka* (drží se za ruku), *Bolí mě noha* (drží se za nohu), *Bolí mě záda* (drží se za záda). Poté beze slov jen ukazuje na jednotlivé části těla a studenti sami říkají, co lektora bolí. Vždy před třídu předstoupí někdo jiný, aby se vystřídali všichni studenti.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti se seznamují se slovní zásobou spojenou s popisováním částí těla a s frázemi s tímto spojenými.

Lektor rozdělí zúčastněné do skupin po třech. Vysloví otázku: *Jak se máš?* Studenti mají minutu na to, aby vymysleli všechny možné odpovědi (například: *mám se dobře, mám hlad, mám žízeň, nic moc, bolí mě břicho atd.*). Lektor říká: *mám*

kocovinu. Jelikož studenti už vědí, co znamená *kocovina*, lehce si odvodí význam fráze. Lektor poté říká: *mám teplotu*. Jako další aktivita na procvičování jsou pro třídu připravené lístečky, na kterých je uvedeno například: *Mám kocovinu, mám se dobře, mám hlad, mám žízeň, bolí mě břicho, baví mě to, nebaví mě to, nerozumím vám, těší mě, strašně se těším, moc mi to chutná, nechutná mi to, jsem opilej, jedu autem, mám teplotu*. Studenti postupně chodí za lektorem, který jim přidělá na čelo lísteček a ostatní pantomimicky předvádějí, co má dotyčný na lístečku. Student stojící před ostatními, musí uhádnout, co je na lístečku uvedeno. Takto pokračujeme, dokud se nedostane na všechny.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti procvičují fráze, které se doposud naučili. Pantomima učení oživí.

Po přeložení frází: *musím k doktorovi, musím do nemocnice*, lektor sdělí studentům důležitá telefonní čísla, která mají vytočit v případě ohrožení.

K VL je pro studenty připojen seznam vybraných slovíček z probrané kapitoly. Studenti se slovíčky pracují individuálně, případně se lektora dotazují na další fráze, které jim v průběhu lekce nebyly srozumitelně vysvětlené.

V následujících cvičení studenti říkají, co Báru nebo Pepu bolí a poté fráze aplikují na své vlastní tělo.

Časová náročnost: cvičení je koncipované na 8 minut.

Cíl: studenti procvičují slovní zásobu, která se týká částí lidského těla.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo obhájit neformální komunikaci pro výuku češtiny jako cizího jazyka pro studenty, kteří se zúčastnili programu Erasmus v Liberci na Technické univerzitě a zároveň vytvořit vhodný výukový materiál, který by vyhovoval této cílové skupině.

Ve své práci jsem využila jak znalostí z prostudované odborné literatury, které jsem popsala v teoretické části, tak i poznatků, které vycházejí z dlouhodobé praxe učení cizinců češtině. Pro zjištění názorů na výuku jazyka země, ve které je uskutečňován pobyt studenta Erasmu, jsem realizovala dotazníkové šetření, a to jak u zahraničních studentů studujících v Liberci na TUL, tak i u studentů, kteří absolvovali svůj studijní pobyt ve Švédsku (stejně jako autor). Záměrem celé práce bylo vytvoření takových výukových listů, které budou využitelné při vyučování češtiny pro tuto cílovou skupinu. Při zpracovávání výukového materiálu jsem vycházela z komunikačních situací obsažených v SERR korespondující s jazykovou úrovní A1 a také z komunikačních situací, ve kterých se studenti Erasmu vyskytovali nejčastěji. Výuka tak pro ně byla přínosná a osvojené vědomosti si mohli vyzkoušet přímo v praxi. Při samotném zpracovávání těchto výukových materiálů jsem dbala na to, aby se studenti při hodinách nenudili a aby jim výuka byla podávána zábavnou formou. Využívala jsem hlasové nahrávky reálných situací, vytvořila jsem dvě ústřední postavy, a to Báru a Pepu, kteří studenty během výuky „provázejí“ a soustředila jsem se na vhodný výběr aktivit, které studenty budou bavit a zároveň je naučí neformální češtině nenásilnou formou. Výuka probíhala v areálu studentských kolejí, a to ve společenské místnosti, ale také během reálného studentského života. Studenti měli také možnost konverzace s rodilými mluvčími, a to při objednávání si jídel v restauraci či při plnění úkolů zadaných lektorem. Po vytvoření tohoto výukového materiálu jsem přidala také metodickou část pro učitele, která naznačuje, jak by lektoři měli s listy pracovat. Kromě časové náročnosti a dílčích cílů úkolů tato část obsahuje i další nápady a doplňující cvičení.

Práce s těmito studenty nejen obohatila mé dosavadní znalosti a zkušenosti, ale také rozšířila mé obzory v daném oboru a přinesla mnoho nových nápadů do dalších odučených hodin.

Seznam použitých zdrojů

- BĚLIČ, J. *Vznik hovorové češtiny a její poměr k češtině spisovné*. In: Československé přednášky pro IV. Mezinárodní sjezd slavistů v Moskvě. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1958.
- BĚLIČ, J. *Bojujme za upevnění a šíření hovorové češtiny*. Praha: Český jazyk a literatura, 1959.
- BĚLIČ, J., HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A., TRÁVNÍČEK, F. *K otázce obecné češtiny a jejího poměru k češtině spisovné*. Praha: Slovo a slovesnost, 1961.
- BĚLIČ, J., HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. *Problematika obecné češtiny a jejího poměru k češtině spisovné*. Praha: Slovo a slovesnost, 1962.
- CVRČEK, V. a kol. *Mluvnice současné češtiny 1*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.
- ČERMÁK, F. *Obecná a spisovná čeština: Poměr, funkce a metodologie*. In: R. Šrámek (ed.), *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno: Pedagogick. fakulta Masarykovy univerzity, 2005. ISBN 80-210-1304-4.
- ČERMÁK, F. *Obecná a spisovná čeština: poměr, funkce a metodologie*. In: R. Šrámek (ed.), *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 1996.
- DANEŠ, F. *Čeština bez příkras a v plné kráse*. Praha: Český jazyk a literatura, 1993.
- GREPL M., KARLÍK, P. *Skladba češtiny*. Praha: Votobia, 1998. ISBN: 80-7198-281-4.
- Erasmus blog: *Tereza Sitárová – Heja Sverige!* [online]. [vid 14.5.2013]. Dostupné z: <http://erasmus.fp.tul.cz/blog/item/heja-sverige>.
- European Commission – Education & training: *The ERASMUS Programme – studying in Europe and more* [online]. [vid 23.7.2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/erasmus_en.htm.
- Kurzy pro učitele: *Evropské jazykové portfolio* [online]. Dostupné z: http://www.kurzyprocitele.cz/downloads/metodiky/Metodika_5_EJP.pdf.
- MŠMT: *Společný referenční rámec pro jazyky* [online]. [vid 30.8.2012]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>.
- HÁDKOVÁ, M., LÍNEK, J., VLASÁKOVÁ, K. *Čeština jako cizí jazyk, úroveň A1*. Praha: TAURIS, 2005.

- HOLÁ, L. *Spisovná vs. obecná čeština ve výuce češtiny jako cizího jazyka. Czech Step by Step* [online]. Dostupné z: http://www.czechstepbystep.cz/clanky/spisovna_sv_obecna.html.
- HRBÁČEK, J. *Hovorová čeština*. In: J. Kuklík (ed.), *Přednášky z XXXIV. a XXXV. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995.
- HRDLIČKA, M. *O jazykové chybě a jazykové správnosti*. Praha: In ŠEBESTA, K. ŠKODOVÁ, S. *Čeština – cílový jazyk a korpusy*. Liberec: TUL, 2012. ISBN 978-80-7372-848-9. S. 91
- HRDLIČKA, M. *Cizí jazyk Čeština*. Praha: ISV nakladatelství, 2002. ISBN 80-85866-98-6.
- HRDLIČKA, M. *Gramatika a výuka češtiny jako cizího jazyka*. K prezentaci gramatiky českého jazyka v učebnicích češtiny pro cizince. Praha: Karolinum, 2009.
- SGALL, P., HRONEK, J. *Čeština bez příkras*. Praha: HŠH, 1992.
- Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. 1. české vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0404-4.

Seznam příloh

Příloha 1: Desková hra.....	97
-----------------------------	----

Přílohy

Příloha 1: Desková hra

START		FUN	Odkud jsi?	3 památky		FRIENDS	Řekni něco o sobě
Jazyk v ČR	Jdi 2 políčka dopředu ←	Thank you!	TRIPS	Jak se jmenuješ?	Hangover	Jdi 2 políčka zpátky →	5 words connected to Erasmus
Co studuješ? Baví tě to?	Kocovina	Prezident		Lidi v Čechách	Cizinci	Česká republika je V	Kamarádi
Řekni něco o sobě	Jdi 2 políčka dopředu ←	Jak se máš?	Nice to meet you!	Zábava	5 words connected to Erasmus	Hangover	
Počasí	Do you speak Czech?	Řekni něco o sobě	Jdi 2 políčka zpátky ←	Do you speak English?	Baví tě to?	cíl 😊	